

TREBALL DE RECERCA

LA BANALITAT DEL MAL

"Suum cuique" / "A cadascú, el que es mereix"

PER PATRÍCIA PORTA GIL

2N BATXILLERAT

TUTORA DEL TREC: Anna Costa Román (Filosofia)

CURS 2015-2016

ÍNDIX

	Pàgina
Introducció.....	5
Capítol 1. Cronologia dels fets.....	6
Capítol 2. Un exemple de camp de concentració: Buchenwald.....	14
2.1.- La visita al camp.....	20
2.1.1.-Weimar i l'arbre de Goethe.....	25
2.1.2.- Luter a Eisenach (antisemitisme).....	27
2.1.2.1 Luter i els jueus.....	32
2.1.2.2 Influència de les idees de Luter.....	35
2.1.2.3 Influència en l'antisemitisme modern.....	35
2.1.2.4 Rothenburg ob der Tauber i els nazis.....	38
Capítol 3. Vicktor Frankl, un psicòleg a Dachau.....	40
Capítol 4. El fotògraf Francesc Boix (Mauthausen).....	42
4.1.- La deportació (1941-1945).....	43
4.2.- Una nova vida (1945-1951).....	45
Capítol 5. El comptable d'Auschwitz.....	47
Capítol 6. Els 70 anys de la commemoració de l'Holocaust.....	48
6.1 Motards russos sobre Berlín.....	52
Conclusions del treball	53

Bibliografia.....	58
Webgrafia.....	58
Entitats.....	59

Els aspectes legals i filosòfics de l'obediència són d'enorme importància, però diuen molt poc sobre com la majoria de la gent es comporta en situacions concretes. Vaig muntar un simple experiment a la Universitat de Yale per provar quant dolor infligiria un ciutadà corrent a una altra persona simplement perquè l'hi demanaven per a un experiment científic. La fèrria autoritat es va imposar als forts imperatius morals dels subjectes (participants) de fer mal als altres i, amb els crits de les víctimes sonant a les orelles dels subjectes (participants), l'autoritat subjugava amb més freqüència. L'extrema bona voluntat dels adults d'acceptar gairebé qualsevol requeriment ordenat per l'autoritat constitueix el principal descobriment de l'estudi.

Stanley Milgram. *The Perils of Obedience* (*Los peligros de la obediencia*. 1974)

INTRODUCCIÓ

Aquest treball de recerca comença un dia en que, vaig anar a veure l'exposició “Més enllà de Mauthausen. Francesc Boix Fotògraf”, al Museu d'Història de Catalunya (MHC) de la ciutat de Barcelona.

Després de veure el documental ¹ “Noche y Niebla” del director Alain Resnais, que vaig veure durant l'exposició, alguna cosa dins meu, em va fer veure la necessitat de buscar una explicació a l'holocaust, al perquè de la motivació dels nazis a actuar com ho van fer; trobar explicació al perquè, al final del documental, els *capos* deien davant del tribunal: “Jo no sóc responsable”. Com podien dir una cosa semblant! Com que no eren responsables? Qui era responsable dels fets, doncs? Ho havia d'esbrinar.

A partir d'aquí, doncs, comença la meva recerca.

¹ Nit i Boira és una comanda del Comitè d'història de la Segona Guerra mundial pel desè aniversari de l'alliberament dels camps de concentració i d'extermini. D'una durada de trenta-dos minuts, la pel·lícula és una barreja d'arxiu en blanc i negre i d'imatges rodades en color. La pel·lícula treu el seu títol del nom donat als deportats als camps de concentració pels nazis, els NN *Nacht und Nebel*, (Nit i boira).

Dirigida el 1955, deu anys després, el que assegura una certa perspectiva, la pel·lícula és com un avís **sobre els riscos que presentaria una banalització**, fins i tot el retorn a Europa, de l'antisemitisme, del racisme o del totalitarisme.. Treball de documentació serè, tranquil, aquesta pel·lícula mostra com els camps de concentració **així com el treball d'extermini podien tenir un aspecte ordinari**, com aquest extermini estava de manera racional, « tècnica » en una paraula, i com han estat conservats els llocs és lluny d'indicar el que antany s'hi perpetrava. https://ca.wikipedia.org/wiki/Nit_i_boira

CAPÍTOL 1

CRONOLOGIA DELS FETS (1933-1946)

1933

30 de gener- Hitler és nomenat canceller d'Alemanya després que el seu partit (NSDAP Partit Nacionalsocialista Alemany dels Treballadors) guanyés les eleccions parlamentàries del juliol de 1932.

27 de febrer- Incendi del Reichstag (seu del parlament alemany). Decret d'emergència que confereix a Hitler poders especials per perseguir els opositors polítics.

22 de març- Obertura del primer camp de concentració, a Dachau, on són internats els dissidents polítics alemanys.

1 d'abril- Primer dia de boicot als comerços jueus. Posteriorment afecta metges, advocats i altres professions liberals.

10 de maig- Inici de la censura intel·lectual del règim nazi. Crema de llibres escrits per jueus i membres de l'oposició al nazisme a la Bebelplatz de Berlín.

14 de juliol- Prohibició de formar nous partits a Alemanya. Prèviament, el 5 de juliol, s'havien prohibit els partits existents excepte el nazi (NSDAP). Aprovació de la llei que priva els estrangers i els jueus sense nacionalitat de la nacionalitat alemanya i de la llei d'esterilització de deficients físics i mentals.

1934

2 d'agost- Després de la mort del president Von Hindenburg, Hitler reuneix els càrrecs de president i canceller i es converteix en l'únic líder (*fürhrer*) d'Alemanya.

1935

1 d'abril- Comença l'assetjament contra els testimonis de Jehovà.

15 de setembre- Lleis de Nüremberg, que aïllen la comunitat jueva de la resta d'alemanys. Altres països aliats d'Alemanya promulguen legislacions similars.

1936

6 de juny- S'endureixen les restriccions contra el poble gitano.

17 de juny- Heinrich Himmler és nomenat *Reichsführer SS*, cap del grup de combat d'èlit de l'Alemanya nazi (SS).²

12 juliol- S'estableix el camp de Sachsenhausen, prop de Berlín.

17-19 juliol- Cop d'estat d'una part de l'exèrcit espanyol dirigit pel general Franco, en contra de la Segona República.³ Inici de la Guerra Civil espanyola.⁴ Hitler i Mussolini presten ajuda als sollevats.

1 d'agost- Se celebren els Jocs Olímpics d'estiu a Berlín.

10 d'octubre- Les SS creen l'Oficina Central per a la lluita contra l'homosexualitat i l'avortament. Prop de 15.000 homosexuals alemanys moriren als camps de concentració.

1937

Comença "l'arianització" de l'economia alemanya. Els jueus són obligats, sense cap base legal, a vendre els seus negocis, en la major part dels casos a preus per sota el seu valor real.

² Les SS (Schutzstaffel o 'esquades de protecció') del NSDAP (Partit Nacional Socialista Obrer Alemany), com indiquen les seves sigles en alemany, va ser un grup de protecció per als mítings del partit, així com per a la guàrdia personal (encara que no l'única) d'Adolf Hitler. https://es.wikipedia.org/wiki/Rangos_de_las_SS

³ La Segona República Espanyola fou el règim polític democràtic que va existir a Espanya entre el 14 d'abril de 1931 (data de la proclamació de la República, en substitució de la monarquia d'Alfons XIII i el sistema de la Restauració) i l'1 d'abril de 1939 (final de la Guerra Civil Espanyola i que va donar pas a la dictadura del general Franco) El numeral "segona" s'utilitza per diferenciar-la del període republicà que hi va haver entre 1873 i 1874, conegut com la Primera República Espanyola. https://ca.wikipedia.org/wiki/Segona_Rep%C3%BAblica_Espanyola

⁴ La Guerra Civil Espanyola va ser un conflicte social, polític i bèl·lic -que més tard repercutiria també en una crisi econòmica- que es va desencadenar a Espanya després del fracàs parcial del cop d'Estat del 17 i 18 juliol 1936 dut a terme per una part l'exèrcit contra el govern de la Segona República Espanyola. Després del bloqueig de l'Estret i el posterior pont aeri que, gràcies a la ràpida col·laboració d'Alemanya i Itàlia, va traslladar les tropes rebels a la península en les últimes setmanes de juliol, 3, 4 va començar una guerra civil que conclouria el 1 d'abril 1939 amb l'últim informe de guerra signat per Francisco Franco, declarant la seva victòria i establint una dictadura que duraria fins a la seva mort el 1975. La guerra va tenir múltiples facetes, ja que va incloure lluita de classes, guerra de religió, enfrontament de nacionalismes oposats, lluita entre dictadura militar i democràcia republicana, entre revolució i contrarevolució, entre feixisme i comunisme. https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_Civil_Espa%C3%B1ola

26 d'abril- La Legió Còndor de l'aviació alemanya bombardeja Guernica.⁵

15 de juliol- Es posa en funcionament el camp de Buchenwald a Alemanya.

1938

11- 13 de març – Alemanya annexiona Àustria (Anschluss) al Tercer Reich alemany.

16-17-18 de març- Bombardejos aeris de Barcelona per part de l'aviació legionària italiana i aviació alemanya des de les seves tres bases a Mallorca (Illes Balears), causant entre 880 i 1.300 morts i entre 1500 i 2000 ferits entre la població civil i deixant 48 edificis destruïts i 78 greument danyats. És considerat el primer bombardeig de saturació de la història i el segon que més morts va causar en la guerra espanyola en una sola de les incursions després del de Guernica.⁶

6- 15 de juliol- Conferència d'Èvian (França). Delegats de 32 països i representants d'organitzacions d'ajut als refugiats tracten les quotes d'immigració per als refugiats que fugen d'Alemanya. Els Estats Units i altres països es neguen a suavitzar les restriccions a la immigració.

25 de juliol- S'inicia la batalla de l' Ebre, la més llarga i sagnant de la Guerra Civil espanyola, que s'allargarà fins al mes de novembre.

8 d'agost- Es crea el camp de Mauthausen a Àustria

17 d'agost- Decret pel qual els jueus alemanys han d'afegir Israel i Sara als seus noms de pila.

1 d'octubre- Ocupació i annexió a Alemanya de la regió txecoslovaca dels Sudets.

28 d'octubre- Expulsió dels jueus polonesos residents a Alemanya.

9 de novembre- Nit dels Vidres Trencats a Alemanya. Milers de comerços jueus i sinagogues són atacats i incendiats. Al voltant de 30.000 jueus són tancats en camps de

⁵ Guernica és una pintura a l'oli-mural de mida sobre llenç de l'artista espanyol Pablo Picasso completat al juny de 1937. La pintura, que utilitza una paleta de color gris, negre i blanc, i es coneix com una de les més commovedores i poderoses pintures de guerra de la història. El gran mural mostra el patiment de les persones, animals i edificis arrancats per la violència i el caos. La pintura es creu que és una resposta al bombardeig de Guernica, un poble del País Basc al nord d'Espanya, per avions de guerra alemanys i italians, a petició dels nacionalistes espanyols. En acabar, el Guernica va ser exhibit a tot el món en un breu recorregut, arribant a ser famós i aclamat, i es creu que ha ajudat a cridar l'atenció a tot el món a la Guerra Civil espanyola.

⁶ https://ca.wikipedia.org/wiki/Bombardeig_de_Barcelona_%28mar%C3%A7_de_1938%29

concentració. Hi moren unes 2.000 persones. En els mesos següents, prop de 115.000 jueus abandonen el país.

12 novembre- El decret per a la exclusió de jueus de la vida econòmica alemanya tanca totes les empreses que són propietat de jueus.

1939

15 de març- Ocupació alemanya de Txecoslovàquia.

1 d'abril- Fi de la Guerra Civil espanyola. Uns 500.000 refugiats republicans fugen a França.

15 de maig- S'estableix el camp de dones de Ravensbrück (Alemanya)

23 d'agost- Els governs d' Alemanya i la Unió Soviètica signen el pacte de no-agressió Molotov-Ribbentrop, on es comprometen a repartir-se l'Europa oriental.

1 de setembre- Inici del programa d'extermini de 70.000 deficients mentals alemanys.

3 de setembre- La Gran Bretanya, França, l'Índia, Austràlia i Nova Zelanda declaren la guerra a Alemanya. Internament d'uns 20.000 jueus alemanys i austríacs.

1940

9 d'abril- Invasió alemanya de Dinamarca i Noruega.

10 de maig- Invasió alemanya d'Holanda, Bèlgica i França.

20 de maig- Entra en funcionament el camp de concentració d'Auschwitz I (Polònia)

10 de juny- Itàlia entra a la guerra al costat d'Alemanya.

22 de juny- Signatura de l'armistici entre Alemanya i França. El nord del país és ocupat per l'exèrcit alemany, les regions d'Alsàcia i Lorena són annexionades al Tercer Reich i el sud roman sense ser ocupat, sota el lideratge del mariscal Pétain. La capital es trasllada a Vichy. La França de Vichy col·labora activament amb els alemanys.

13 d'agost- Inici de la batalla d'Anglaterra. Els bombardeigs alemanys no aconsegueixen la rendició britànica.

6 d'agost- Arribada dels primers 398 republicans espanyols a Mauthausen.

13 de setembre- Entrevista a Berlín del ministre d'Afers exteriors espanyol Ramón Serrano Súñer amb Adolf Hitler.

27 de setembre- Alemanya, Itàlia i el Japó signen a Berlín el pacte tripartit que constitueix l'exèrcit de l'Eix.

12 d'octubre- S'estableix el gueto de Varsòvia amb una població al voltant de les 350.000 persones, el 30% dels seus habitants.

23 d'octubre- Hitler i Franco s'entrevisten a Hendaia. El cap de les SS Himmler, visita Barcelona.

1941

6 d'abril- Invasió alemanya de Grècia i Iugoslàvia.

22 de juny- Invasió alemanya de la Unió Soviètica. Durant aquest any i el següent, centenars de milers de jueus soviètics són afusellats i llençats a fosses comunes per les SS.

31 de juliol- Reinhard Heydrich, cap de les forces de seguretat alemanyes, inicia els preparatius de l'operació Reinhard, nom en clau que els nazis van donar al pla d'assassinar els jueus polonesos, i és el responsable de l'extermini d'1.700.000 d'ells.

18 d'agost- Drancy es converteix en el camp d'internament per als jueus detinguts a França.

3 de setembre- Primer gasejat experimental amb Zycklon B a Auschwitz. Les víctimes eren presoners de guerra soviètics.

Octubre- S'estableix el camp de Majdanec, per als presoners de guerra polonesos, que va ser transformat en camp de concentració al febrer de 1943. S'inicia la construcció del camp d'extermini d'Auschwitz II (Auschwitz-Birkenau).

15 d'octubre- Construcció del primer camp d'extermini a Belzec (Polònia), que entra en funcionament definitiu el 17 de març de 1942.

24 de novembre- S'estableix el camp de concentració de Theresienstadt (Txecoslovàquia).

6 de desembre- Contraofensiva soviètica a la batalla de Moscou. Els plans expansius dels nazis són aturats.

7 de desembre- Atac japonès a la base naval nord-americana de Pearl Harbour (Hawai). Els Estats Units entren a la guerra a favor dels aliats

8 de desembre- Inici de les operacions d'extermini amb gas al camp de Chelmno (Polònia)

11 de desembre- Alemanya declara la guerra als Estats Units d'Amèrica.

1942

20 de gener- Conferència de Wansee (Alemanya), en què diversos ministeris i agències alemanyes es coordinen per implementar la “Solució final” a la qüestió jueva a Europa.

1 de març- Comencen a funcionar les cambres de gas d'Auschwitz.

7 de març- Primera deportació massiva de jueus al camp de Belzec, la més gran de tota l'operació Reinhard. Uns 435.000 jueus van ser gasejats entre el 17 de març i el 31 de desembre d'aquell any.

27 de març- Partida del primer comboi des de Drancy fins a Auschwitz.

Abril- Entra en funcionament el camp d'extermini de Sobibor (Polònia).

4 de juny- Victòria nord-americana a Midway. S'atura l'allau de victòries japoneses.

11 de juny- S'estableix el camp d'Auschwitz III (Auschwitz-Monowitz), on s'instal·la l'empresa IG Farben.

28 de juny- Ofensiva alemanya d'estiu contra el Caucas i Stalingrad.

4 de juliol- Comença el gasejat massiu de jueus a Auschwitz II

16 de juliol- Ràtzia del Velòdrom d'Hivern de París, que acaba amb 12.884 arrestos.

22 de juliol- Deportació massiva de 265.000 jueus del gueto de Varsòvia al camp de Treblinka II. L'endemà comencen les operacions de gasejat massiu.

4 de novembre- Finalitza la batalla d'El Alamein. Alemanys i italians són expulsats d'Egipte pels britànics i es retiren a Tunísia.

8 de novembre- Desembarcament angloamericà al nord d'Àfrica.

11 de novembre- L'exèrcit alemany envaeix la zona no ocupada de França i impermeabilitza els Pirineus.

19 de novembre- Comença la contraofensiva soviètica d'hivern a Stalingrad. El sisè exèrcit alemany és encerclat.

1943

2 de febrer- El sisè exèrcit alemany es rendeix a Stalingrad

19 d'abril- Revolta del gueto de Varsòvia. Els darrers 70.000 jueus de la ciutat són exterminats.

13 de maig- Les forces germanoitalianes es rendeixen a Tunísia.

16 de juliol- Finalitza la batalla de Kursk, última ofensiva alemanya d'envergadura al front de l'est.

3 de setembre- Invasió aliada d'Itàlia

8 de setembre- Rendició oficial d'Itàlia als aliats.⁷ Els alemanys deporten els jueus italians.

⁷ Inicialment, els principals països **aliats** eren: Gran Bretanya, França (França Lliure a partir del juny de 1940), Polònia, Canadà, Sud-àfrica, Austràlia i Nova Zelanda. Un cas especial és la Xina que estava en guerra amb el Japó des del 1937. Com a conseqüència de la invasió alemanya, s'hi van afegir Noruega (abril de 1940), Països Baixos i Bèlgica (maig de 1940) i Grècia (octubre de 1940), que havia estat atacada per Itàlia. La Unió Soviètica tenia un pacte amb Alemanya des de l'agost de 1939 però la invasió alemanya, el juny de 1941, la va fer canviar de bàndol. El desembre de 1941 l'atac japonès a Pearl Harbor va fer que els Estats Units d'Amèrica entressin a la guerra en el bàndol aliat. A mesura que el conflicte es decantava en contra d'Alemanya, el nombre de països en el bàndol aliat va anar augmentant. Prop del final de la guerra, els aliats van posar com a condició per entrar a les Nacions Unides que els països declaressin la guerra a Alemanya i al Japó.

1944

19 de març- Ocupació alemanya d'Hongria.

15 de maig- Comença la deportació massiva de jueus hongaresos.

6 de juny- Desembarcament aliat a Normandia (França).

22 de juny- Inici d'una gran ofensiva soviètica d'estiu que expulsa els alemanys de la Unió Soviètica i arriba a les portes de Varsòvia. Comencen les evacuacions forçoses dels camps, conegudes com les "Marxes de la mort".

23 d'agost- S'allibera el camp de concentració de Drancy.

25 d'agost- París es alliberada.

2 d'octubre- Insurrecció de Varsòvia contra els alemanys. Hi moren 250.000 polonesos i la ciutat és arrasada.

19 d'octubre- Intent d'invasió de la Val d'Aran per part d'un grup de guerrillers comunistes amb l'objectiu, dins del marc de l'anomenada "Operación Reconquista", d'avançar cap al sud i enderrocar el règim de Franco. L'operació fracassa i els maquis han de tornar a França.

1945

27 de gener- Alliberament del camp d'Auschwitz per forces soviètiques.

29 d'abril- Els americans alliberen el camp de Dachau.

30 d'abril- Adolf Hitler se suïcida al seu búnquer de Berlín. Tropes soviètiques alliberen el camp de Ravensbrück.

5 de maig- Alliberament del camp de Mauthausen per forces nord-americanes.

8 de maig- Rendició oficial d'Alemanya.

2 de setembre- Rendició oficial de Japó. Oficialment és la fi de la Segona Guerra Mundial.

20 de novembre- S'estableix el Tribunal Militar Internacional format per jutges dels Estats Units, Anglaterra, França i Rússia. Comença el judici contra vint-i-dos jerarques nazis a la ciutat de Nuremberg.⁸

1946

28 i 29 de gener- El fotògraf Francesc Boix declara als judicis de Nuremberg. Algunes de les fotografies robades per republicans deportats al camp de Mauthausen són presentades com a prova contra alguns oficials nazis, que són condemnats per crims contra la humanitat i sentenciats a mort.

CAPÍTOL 2

UN EXEMPLE DE CAMP DE CONCENTRACIÓ: BUCHENWALD

La imatge que he fet servir a aquest treball de recerca, on es pot llegir **Jedem das Seine**, la vaig poder captar aquest agost de 2015, a Buchenwald. És la traducció a l'alemany de la frase llatina "Suum cuique", que significa literalment "a cadascú lo seu", encara que es pot interpretar també com "a cadascú el que es mereix". Més tard cobraria fama per

⁸ "Pocs dies després de la invasió de Polònia, el 1939, Hitler va adreçar-se als seus generals per comunicar-los que la possibilitat d'una guerra humanitzada només existia en els "cervells dèbils". Aquestes paraules van fer-se realitat durant els sis anys de conflicte bèl·lic que van seguir aquella data, causant al voltant de cinquanta-cinc milions de morts. Moltes d'aquestes víctimes, però, no ho van ser a causa dels combats o els bombardejos, **sinó que van ser provocades per la freda planificació del règim nazi**. Així, la guerra va derivar en un extermini que va afectar els jueus, però també els gitans o els homosexuals.

Finalitzat el conflicte i descobert l'horror de l'extermini, les quatre potències vencedores (Estats Units, Gran Bretanya, França i la Unió Soviètica) van decidir processar a vint-i-dos dels principals líders nazis que encara eren vius a la ciutat alemanya de Nuremberg. Aquests van ser acusats de diferents delictes: crims contra la pau (agressió injustificada a altres Estats), crims de guerra (execució d'hostatges, per exemple) i crims contra la humanitat (extermini i genocidi). Ara bé, les atrocitats comeses pel nazisme eren de tal envergadura que va fer-se necessari crear una legislació internacional que anés més enllà de la justícia de cada país.

Els encausats, per la seva banda, no van mostrar ni el més petit gest de penediment. Així, per exemple, Rudolf Hess, que seria condemnat a cadena perpètua, va mostrar-se absent durant tot el judici, va treure's els auriculars cada cop que s'al·ludia a la seva figura i va negar-se a declarar, per acabar expressant en una nota l'orgull que suposava per a ell haver servit a les ordres de Hitler. D'altres acusats van al·legar que els aliats també havien fet servir mètodes de combat implacables durant la guerra. Així, el fet que els Estats Units haguessin realitzat atacs indiscriminats contra el Japó mitjançant accions submarines va servir l'almirall Karl Dönitz d'evitar l'acusació d'haver fet servir tàctiques similars en la batalla de les comunicacions de l'Atlàntic.

Finalment, dotze acusats van ser condemnats a la pena de mort. Un d'ells, Göring, va suïcidar-se abans de ser executat. La resta van ser condemnats a diferents penes de presó, amb l'excepció de quatre absolts. Però amb Nuremberg no es tancava la Segona Guerra Mundial, sinó que obriria el camí a la celebració de nous judicis en els quals es jutjaria la resta dels criminals de guerra, com els doctors que van realitzar experiments inhumans amb els presoners dels camps de concentració i extermini." <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/03/26/els-judicis-de-nuremberg/>

haver estat la inscripció figurant a l'entrada principal del camp de concentració alemany de Buchenwald. S'utilitzava com a lema, i era de la mateixa índole que la igualment coneguda **Arbeit macht Frei**, que és una expressió alemanya que podria traduir-se al català com a "(el) treball fa lliure, "el treball allibera" o "el treball us fa lliures". emplaçada a les entrades d'altres camps de concentració, entre ells Auschwitz .

El camp de concentració de Buchenwald va ser construït el 1937 a les rodalies de la clàssica ciutat de Weimar, que també vaig visitar. Al camp de concentració damunt el turó d'Ettersberg la SS va deportar homes, joves i nens que no tenien lloc a la societat nacionalsocialista: opositors polítics al règim nazi, els anomenats "asocials" i criminals, homosexuals, Testimonis de Jehovà, jueus, gitanos... Amb l'inici de la Segona Guerra Mundial els nacionalsocialistes van deportar persones de quasi tots els països europeus a Buchenwald. En el moment de l'alliberament del camp, el 95% dels presoners no procedien del Tercer Reich. Més de 250.000 persones d'unes 50 nacionalitats van ser engarjolades des del 1937 fins el 1945.

En el camp principal de Buchenwald i en els seus 136 camps exteriors els presoners van ser explotats despietadament. El 1944 l'administració de la SS del Camp de concentració de Buchenwald es va fer càrrec dels camps femenins on dones i nenes van ser obligades a treballar per a la indústria bèl·lica alemanya. Uns 56.000 éssers humans van trobar la mort a Buchenwald i en els seus camps exteriors; aquests, varen ser assassinats, van morir de fam, per infermetats o per experiments mèdics. Alguns presoners van ser assassinats sistemàticament per la SS com per exemple, els més de 8.000 presoners de guerra soviètics.

El camp de concentració de Buchenwald va ser part de la política d'extermini nazi amb la pràctica de la selecció de presoners i la seva deportació als camps d'extermini nacionalsocialistes: Buchenwald va ser el punt de sortida de transports d'extermini de nens i presoners malalts cap a Auschwitz, i quan la SS va obligar a evacuar els camps de l'est a principis de 1945, molts transports massius es van dirigir cap a Buchenwald. Poc abans de la fi de la guerra, la SS va decidir evacuar el Camp de concentració de Buchenwald i va forçar a 28.000 presoners a sortir en les anomenades “marxes de la mort”. Quan el Tercer Exèrcit americà va arribar al Camp de Concentració de Buchenwald l'11 d'abril de 1945, els membres de la SS van fugir i els presoners de

l'organització de la resistència clandestina van obrir el camp. Aproximadament 21.000 presoners, inclosos més de 900 nens i joves, van ser alliberats.

Al juliol de 1945, quan les tropes americanes es van retirar de Turingia ⁹, les unitats de l'exèrcit soviètic van prendre el seu lloc ràpidament. La Policia Secreta soviètica va establir el Camp Especial número 2 en l'antic Camp de Concentració de Buchenwald. De 1945 a 1950 unes 28.500 persones van ser internades a Buchenwald, entre elles 1.000 dones, sense judici i, per temps il·limitat. Una gran part dels presoners van ser homes entre 40 i 60 anys. La majoria d'ells pertanyien en el passat al Partit Nacionalsocialista en l'administració del partit i en les seves subdivisions, primerament a nivell local, o van servir a l'administració, policia o justícia nazi.

Les condicions de vida en el Camp Especial Soviètic van ser extremadament dolentes. En total, més de 7.100 persones van morir. Els morts van ser enterrats a les fosses comunes ubicades en la zona nord i a les rodalies de l'estació de tren de Buchenwald.

El 1950, després de la dissolució del Camp Especial, moltes parts del camp van ser desmantellades per una resolució del Politburó del SED (Partit Socialista Unitari) i en

⁹ L'Estat Lliure de Turingia (*Thüringen* [ˈtyʁɪŋən]) és una regió històrica, un estat de l'edat mitjana, un estat de la república de Weimar i un *land* o estat de la República federal Alemanya, essent dividits en tres *bezirke* o districtes a l'extinta RDA. L'actual estat de Turingia és un del setze estats que formen la RFA. Situat al centre del país limita amb els estats de: Baixa Saxònia al nord, Saxònia-Anhalt al nord-est, Saxònia a l'est, Baviera al sud i Hessen a l'oest. <https://ca.wikipedia.org/wiki/Tur%C3%ADngia>

1958 va ser erigit el memorial a la zona sud del turó d'Ettersberg. El "Nationale Mahn – und Gedenkstätte Buchenwald" es va convertir en el major memorial d'Alemanya.

Avui dia, després de la seva nova concepció a partir de 1990, el Memorial de Buchenwald, es part de la Fundació dels Memorials de Buchenwald i Mittelbau-Dora, que està finançada per la República Federal Alemanya i per l'Estat Federal de Turingia.

2.1.- La visita al camp

Un cop vaig travessar la porta on es pot llegir **Jedem das Seine**, em vaig dirigir cap el crematori (1940), que va ser també l'antic departament de patologia. Allà vaig descobrir algunes de les coses horribles que passaven en aquell camp on Karl Koch seria assignat com a primer comandant del camp i, on la seva segona dona Ilse, va esdevenir una SS-Aufseherin supervisora al camp.

Karl Koch va néixer a Darmstadt, Alemanya en 1897. Durant l'Alemanya de postguerra Koch va ser absorbit per la voràgine del moviment nazi i es va sumar al (NSDAP) en 1930. Més tard en 1934 es va convertir en un membre de la SS. Va anar escalant posició i es va convertir en un funcionari d'alt nivell en el camp de concentració Lichtenburg situat prop de Wittenberg i que, juntament amb el de Selachsenburg, va ser un dels primers camps a ser construït pels nazis. Dos anys més tard es va convertir en el comandant del camp de concentració Sachsenhausen. És en aquest camp on coneix a la seva futura segona esposa Ilse Koch qui exercia com a una de les guàrdies femenines del camp. Ilse va néixer a Dresden, Alemanya, en 1906. La seva professió inicial va ser la de secretària, es va sumar al partit nazi el 1932; al maig de 1937 es va casar finalment en el cap del camp de concentració de Sachsenhausen, en aquest mateix any de 1937 el matrimoni es trasllada a un nou camp, Buchenwald, on Karl Koch seria assignat com a primer comandant del camp. Ilse va esdevenir una SS-Aufseherin supervisora al camp. Karl Koch i Ilse Koch, a Buchenwald, van començar a desenvolupar una afició a confeccionar i col·leccionar objectes realitzats amb pell humana com ara els llums fets amb ossos humans i pell o també la bossa de pell d'Ilse, altres oficials de les SS es van començar a contagiar d'aquesta afició al camp. El Major SS Dr. Erich Wagner, a càrrec de la infermeria del camp, va escriure una dissertació mèdica sobre els tatuatges, va fer que es busqués per tot el camp a gent tatuada, i va fer que els fotografiessin. Després, el Comandant Koch i la seva dona Ilse seleccionaven segons el vistosos que fossin els seus tatuatges, i se'ls enviava a la infermeria. Poc després van començar a aparèixer les millors peces de pell tatuada en el departament de patologia, on eren preparades i es mostraven com a tresors als oficials de les SS que acudien de visita. Koch tenia un llum de taula 'artística' feta per ell mateix amb ossos humans i pell. Centenars de peces de pell humana preparada van ser enviades a Berlín per ordre del doctor cap dels camps de concentració, el coronel de les SS Dr. Lolling. Però no només es van practicar experiments amb la pell, també es dissecaven i reduïen cranis. Koch va ser condemnat a mort i executat per un escamot d'afusellament el 5 d'abril de 1945. Ilse Koch, coneguda a la premsa com 'la Guineu (zorra) de Buchenwald,' va ser jutjada en el judici als guàrdies del camp de Buchenwald. La seva col·lecció de pell humana i tatuatges va tenir una gran publicitat. Se la va sentenciar a cadena perpètua, però aquesta condemna va ser reduïda a quatre anys. Això va causar fúria entre la gent, i un comitè del Senat dels Estats Units va realitzar una investigació el 1948 dirigida per Homer Ferguson, de Michigan. Koch va sortir de presó en l'any 1949, però les autoritats alemanyes la van

tornar a aturar, va ser jutjada de nou i se la va sentenciar a cadena perpètua. Es va suïcidar a la presó d'Aichach, Baviera, el 1967.¹⁰

Sala de patologia

Estris utilitzats a la Sala de patologia

¹⁰ <http://www.forosegundaguerra.com/viewtopic.php?t=7291>

Vaig veure el dipòsit de cadàvers i, el lloc on es realitzaven execucions amb una rèplica de la instal·lació d'afusellament per un tret a la nuca. Vaig observar que els forns crematoris havien estat construïts per l'empresa "Topf i fills" a la ciutat d'Erfurt, que també vaig visitar.

L'escriptora, investigadora, germanista i traductora literària Rosa Sala Rose en el seu bloc ¹¹ explica que ella havia estat ja tres vegades al Memorial de Buchenwald, però que malgrat tot, no li trobava ni tan sols una funció pedagògica fins que es va adonar d'un

¹¹ <http://rosasalarose.es/2012/11/marketing-en-el-crematorio/>

detall que també vaig observar jo mateixa. L'empresa Topf und Söhne que era la que havia fabricat els crematoris havia posat el seu *logo* en un lloc destacat de la instal·lació, tal i com ho recomanaria fer, qualsevol agència de màrqueting (a la imatge de dalt, podem observar el *logo* a l'esquerra de la imatge).

Com escriu ella mateixa: “L'empresa sabia perfectament per què s'anaven a emprar els seus crematoris. Era un encàrrec atípic. Un camp de concentració no és en teoria un cementiri. Els enginyers van haver de dissenyar-lo expressament perquè complissin la seva funció i van adoptar mesures especials per incrementar la seva capacitat. Fins i tot van preparar una sol·licitud de patent. Els operaris van fer centenars de visites al camp per prendre mesures, portar les peces i muntar les instal·lacions. Aquí van tenir que veure inevitablement els demacrats presoners per als qui el seu treball estava destinat.

Les autoritats de les SS van quedar tan contentes amb la impecable eficàcia de Topf und Söhne que els van encarregar els crematoris d'Auschwitz i, fins i tot, part de les cambres de gas. També aquí lluiria el *logo* de l'empresa.

L'increïble és que mentre els SS van tractar de fer callar les atrocitats que succeïen en els camps i al final de la guerra van procurar eliminar qualsevol documentació relativa als seus actes, Topf und Söhne van signar el seu propi crim per a la posteritat, en ferro forjat. Com si en comptes d'un crematori massiu haguessin construït un ascensor o unes escales mecàniques. Van aplicar l'orgull de qui fa bé la seva feina.

No es van plantejar res més? O potser estaven convençuts d'obrar per al bé comú?

Difícilment pot haver alguna cosa que simbolitzi millor l'eficàcia industrial de l'Holocaust que aquesta porteta de fosa amb el logo de Topf.”¹²

¹² La lletra cursiva, és meua.

És el mateix que em pregunto jo.

2.1.1.-Weimar i l'arbre de Goethe.

Weimar és un dels llocs amb major riquesa cultural d'Europa, ja que va ser llar de grans personatges com el pintor Lucas Cranach el Vell, el reformador Martí Luter, el compositor Johann Sebastian Bach, els escriptors Johann Wolfgang von Goethe, Friedrich Schiller i Christoph Martin Wieland, els filòsofs Johann Gottfried von Herder, Friedrich Wilhelm Nietzsche i Arthur Schopenhauer, el músic Franz Liszt i els fundadors de l'escola de disseny, art i arquitectura Bauhaus.

Weimar honora a Goethe i Schiller

És a la línia central de ciutats que conformen d'oest a est: Eisenach, Gotha, Erfurt, Weimar i Jena. Fou la ciutat on es redactà la primera constitució democràtica d'Alemanya que donà lloc a la República de Weimar,¹³ tot i que la capital de l'Estat continuà sent Berlín, com a la RDA.

¹³ La República de Weimar (en alemany: Weimarer Republik) va ser el règim polític i, per extensió, el període històric que va tenir lloc a Alemanya després de la seva derrota al final de la Primera Guerra Mundial i es va estendre entre els anys 1918 i 1933. El nom de la República de Weimar és un terme aplicat per la historiografia posterior, ja que el país va conservar el seu nom d'*Deutsches Reich* (Imperi Alemany). La denominació procedeix de la ciutat homònima, Weimar, on es va reunir l'Assemblea Nacional constituent i es va proclamar la nova constitució, que va ser aprovada el 31 de juliol i va entrar en vigor l'11 d'agost de 1919. Aquest període, tot i democràtic, es va caracteritzar per la gran

Com ja he dit abans, durant la Segona Guerra Mundial, hi va haver un camp de concentració al nord-oest de la ciutat, a Buchenwald, un petit bosc al qual Goethe li agradava freqüentar. Cal dir que va voler el destí que quan els nazis van construir el camp de presoners polítics de Buchenwald el 1937, al turó d'Ettersburg, on altre temps la burgesia i la noblesa de Weimar anava de passeig, el beneït roure de Goethe quedés tancat en el seu interior. L'arbre aviat es convertiria en un símbol, atès que ell, en certa manera, representava al gran poeta alemany, que constitueix part essencial de l'ànima de la cultura alemanya, servint com a llum d'esperança per a molts presoners enmig de la barbàrie a la qual eren sotmesos.

No obstant això, cap al final de la guerra un bombardeig nord-americà va impactar al camp, incendiant el cèlebre arbre i havent de ser talat. Si bé les bombes incendiàries no van ser suficients per esborrar la memòria de Goethe. Enmig de la solitud del camp, desmantellat el 1950, roman, com a mut testimoni de la barbàrie de la guerra, la base talada de l'arbre que, en algun moment, va inspirar a una de les ments més lúcides de la història d'aquest país i que avui rep a milers de visitants, com si fos un presoner mutilat que es nega a abandonar el camp.

inestabilitat política i social, en què es van produir cops d'Estat militars i dretans, intents revolucionaris per part de l'esquerra i fortes crisis econòmiques. Tota aquesta combinació va provocar l'ascens d'Adolf Hitler i el NSDAP. El 5 de març de 1933, els nazis van obtenir la majoria a les eleccions al Reichstag. https://es.wikipedia.org/wiki/Rep%C3%ABblica_de_Weimar

La pregunta que em cal fer ara, és la següent: Per què a prop d' una ciutat tan culta i, amb tants cèlebres personatges, com el mateix Goethe, va poder construir-se un lloc tan terrible com un camp de concentració, anomenat Buchenwald?

2.1.2.- Luter a Eisenach (antisemitisme)

Cartell en una de les parets d' Eisenach

Fill d'Hans i Margarete Luder, Martín va néixer el 10 de novembre de 1483. Havent-se criat en un mitjà camperol, Hans Luter anhelava que el seu fill arribés a ser funcionari civil per donar-li més honors a la família. Amb aquesta finalitat, va enviar al jove Martín a diverses escoles a Mansfeld, Magdeburg i Eisenach.

En 1501, als 18 anys, Luter va ingressar a la Universitat d'Erfurt, on tocava el llaüt i va rebre el sobrenom d'*El filòsof*.

En 1507 Luter va ser ordenat sacerdot, i en 1508 va començar a ensenyar Teologia a la Universitat de Wittenberg. A més dels seus deures com a professor, Martí Luter va servir com a predicador i confessor a l'església de Santa Maria de la ciutat. Va ser durant aquest període quan el jove sacerdot es va adonar dels efectes d'oferir

indulgències als feligresos. Una indulgència és la remissió (parcial o total) dels pecats després que la culpa ha estat eliminada. En aquella època, qualsevol persona podia comprar una indulgència, ja fos per a si mateixa o per als seus parents morts que romanien en el Purgatori. Luter va veure aquest tràfic d'indulgències no solament com un abús de poder, sinó com a una mentida que, no tenint base en les Escriptures, podria confondre a la gent i portar-la a confiar solament en la mentida de les indulgències, deixant de banda el sagrament de la confessió i el veritable penediment. Així doncs, el 31 d'octubre de 1517, va clavar les 95 tesis a la porta de l'Església del Palau de Wittenberg com a una invitació oberta a debatre-les. Els escrits de Luter circulaven àmpliament per França, Anglaterra i Itàlia l'any 1519. Luter va redactar *A la Noblesa Cristiana de la Nació Alemanya* (agost de 1520). Per primera vegada, Luter es va referir públicament al Papa com a l' *Anticrist*. Les reformes que Luter proposava no només es referien a qüestions doctrinals, sinó també a abusos eclesiàstics. El Papa Lleó X va excomunicar a Luter el 3 gener 1521, mitjançant la butlla *Decet Romanum Pontificem*.

L'emperador Carles V va inaugurar la *Dieta imperial de Worms* el 22 de gener de 1521. Luter va ser cridat a renunciar o reafirmar la seva doctrina i li va ser atorgat un salconduit per garantir la seva seguretat. L'emperador va redactar l'*Edicte de Worms* el 25 de maig de 1521, declarant a Martí Luter pròfug i heretge i prohibint les seves obres. La desaparició de Luter durant el viatge de retorn de Wittenberg va ser planejada. Frederic el Savi va disposar que una escorta emmascarada a cavall capturés a Luter i el portés al castell de Wartburg a Eisenach, on va romandre prop d'un any. Li va créixer una àmplia i brillant barba, va prendre l'abillament d'un cavaller i es va assignar el pseudònim de Junker Jörg (Cavaller Jordi).

Estat actual d' *El bany dels cavallers* del Castell de Wartburg a Eisenach

Durant aquest període d'estada forçada, Luter va treballar a pas ferm en la traducció del Nou Testament. L'estada de Luter a Wartburg va ser el començament d'un període constructiu de la seva carrera com a reformador. En el seu «desert» o «Patmos» de Wartburg (com li deia en les seves cartes), va començar a traduir la Bíblia, imprimint el Nou Testament al setembre de 1522. A més d'altres escrits, va preparar la primera part de la seva guia per a rectors i la seva *Von der Beichte* (*Sobre la confessió*), en la qual nega l'obligació de la confessió i admet la sanitat de les confessions privades voluntàries.¹⁴

¹⁴ https://es.wikipedia.org/wiki/Mart%C3%ADn_Lutero#Exilio_en_el_castillo_de_Wartburg

El Castell de Wartburg a Eisenach

Indicador del carrer de Luter, a Eisenach

Quan Luter va traduir la Bíblia a l'idioma alemany, la majoria de la societat era analfabeta. L'Església tenia el control del coneixement, els seus membres eren estudiosos i educats, en contrast amb la societat analfabeta que adquiria els seus coneixements a través de la transmissió oral, la memorització i la repetició dels textos bíblics. Luter va fer possible l'accés al coneixement, la informació i l'educació, desmitificant la Bíblia per tal d'aconseguir la recerca de la veritat. Luter va facilitar la

propagació del protestantisme, va ser la primera persona que va imprimir un llibre: la Bíblia alemanya, la qual va traduir d'un manuscrit sagrat a la llengua materna d'aquesta nació. D'aquesta manera li va restar el poder a l'Església catòlica sobre el poble alemany, i pre-curs la reforma protestant, que va ocórrer gràcies a la impressió de la Bíblia que Luter havia traduït. La intenció de Luter era que el poble tingués accés directe a la font sense la necessitat d'intermediaris, fent possible la interpretació lliure dels textos sagrats i l'eradicació de l'analfabetisme a la societat alemanya.

La traducció de la Bíblia la va iniciar, com ja hem dit, durant la seva estada al castell de Wartburg en l'any 1521. Estant escrita aquesta en llatí medieval, Luter la va traduir al grec per, posteriorment, fer-ho a l'idioma alemany, amb l'ajuda de diccionaris en grec, llatí, hebreu i alemany. Luter desitjava traduir del grec a l'alemany, amb la intenció de revelar les escriptures amb exactitud. Inicialment només va incloure el Nou Testament, ja que els textos originals de l'Antic Testament no estaven escrits en llatí o en grec. La primera traducció completa a l'alemany, inclusivament l'Antic Testament, es va publicar en l'any 1534 en sis toms i va ser producte de l'esforç comú. El treball de traducció de Luter va ajudar a estandarditzar l'alemany del Sacre Imperi (des del qual es construiria la nació alemanya al segle XIX) i és considerat com un dels pilars de la literatura alemanya. A causa dels perills de les mesures que es prenen de la Segona Dieta d'Espira en l'any 1529 contra el protestantisme, el Landgrave Felip desitjava una unió de tots els reformistes, però Luter es va declarar oposat a qualsevol aliança que ajudés a l'heretgia, encara que va acceptar la invitació del Landgrave a assistir a un col·loqui a Marburg (1529) per resoldre les matèries en controvèrsia.

Observant la ciutat de Marburg des del castell:

Però tota aquesta explicació de la vida i obres de Luter, només és una petita introducció per al que explicaré ara, és a dir, la relació de Luter amb els jueus.

2.1.2.1 Luter i els jueus

Les opinions de Luter sobre els jueus han estat descrites com a antisemitisme racial per uns o religió per altres. En altres casos com a antijudaisme.

En els inicis de la seva carrera pensava que els jueus no havien cregut en Jesús a causa dels errors dels cristians i de la proclamació del que per a ell era un evangeli impur. Suggestia que respondrien favorablement al missatge evangèlic si se'ls presentava de la forma adequada.¹⁵ Quan va descobrir que no era així, va atacar amb fúria als jueus. En el seu *Von donin Juden und ihren Lügen (Sobre els jueus i les seves mentides)*, publicat en 1543,¹⁶ va escriure que s'havien de realitzar contra els jueus accions com

¹⁵ En el seu assaig de 1523 *El fet que Jesucrist va néixer jueu*, Luter va condemnar el tracte inhumà als jueus, i va exhortar els cristians a tractar-los amb amabilitat. Fervent desig de Luter va ser que els jueus sentissin l'Evangeli proclamat amb claredat, el que els mouria a convertir-se al cristianisme. En aquest sentit, ha argumentat: "Si jo hagués estat jueu i hagués vist a semblants imbècils i sureres governar i ensenyar la fe cristiana, hauria arribat a ser abans un porc que un cristià. Han tractat els jueus com si aquests fossin gossos en lloc d'éssers humans; no han fet més que burlar-se d'ells i apoderar dels seus béns. Quan els bategen no els mostren res de la doctrina o de la vida cristianes, sotmetent només al papisme i la burla ... Si els apòstols, que eren també jueus, haguessin fet amb nosaltres, els gentils, el mateix que nosaltres, gentils, hem fet amb els jueus, mai hauria hagut un cristià entre els gentils ... Quan ens inclinem a presumir de la nostra posició [de cristians], hem de recordar que no som sinó gentils, mentre que els jueus són del mateix llinatge de Crist. Som estrangers i família política, mentre que ells són parents de sang, cosins i germans del nostre Senyor. Per tant, si es vol presumir de carn i sang, els jueus es troben en realitat més a prop de Crist que nosaltres ... Si realment volem ajudar-los, hem de guiar-nos en el nostre tracte amb ells, no per la llei papal, sinó per la llei de l'amor cristià. Hem rebre'ls cordialment, i permetre'ls comerciar i treballar amb nosaltres, perquè tinguin l'oportunitat de associar-se a nosaltres, escoltar el nostre ensenyament cristiana i el testimoni de la nostra vida cristiana. Alguns d'ells es mostraran durs de closca, ¿i què? Al capdavant, tampoc nosaltres mateixos som tots bons cristians. https://es.wikipedia.org/wiki/Antisemitismo_de_Mart%C3%ADn_Lutero

¹⁶ En 1543, Luter va publicar *Sobre els jueus i les seves mentides*, obra en la qual arriba a afirmacions com que els jueus són un poble «abjecte i menyspreable, és a dir, no un poble de Déu, i la seva jactància de llinatge, la seva circumcisió i la seva llei han de ser considerats bruts»; estan tacats amb «la femta del diable (...) en què es reboquen com porcs». La sinagoga és una «núvia impura, sí, una meuca incorregible, un meuca impia». Luter propugna que les sinagogues i escoles rabíniques siguin pastura del foc, els seus llibres d'oració destruïts, que es prohibeixi als rabins predicar, que les seves cases siguin arrasades i les seves propietats i diners confiscats. No se'ls ha de mostrar cap pietat ni misericòrdia, ni facilitar protecció legal, i «aquests infectes cucs verinosos» s'han de preparar per al treball forçat o l'expulsió definitiva. En aquest llibre Luter sembla fins i tot preconitzar seu assassinat, quan escriu: «Serem culpables de no destruir-»

«Ells són els nostres principals enemics. No deixen de blasfemar de Crist nostre Senyor, tractant a la Mare de Déu de puta, a Crist, de bastard, i a nosaltres d'imbècils o avortaments (Mahlkälber: alguna cosa així com a aliment de bestiar). Si ells poguessin acabar amb tots nosaltres, ho farien de grau. Ja ho fan sovint, especialment aquells que es fan passar per metges, encara que de vegades ajuden, perquè el diable ajuda a acabar la feina al final. Solen exercir la medicina com en la Suïssa francesa. Administren verí a persones

cremar les sinagogues, destruir els seus llibres d'oració, prohibir predicar als rabins, «aixafar i destruir» les seves cases, confiscar-se de les seves propietats, confiscar els seus diners i obligar a aquests "cucs verinosos" a realitzar treballs forçats o expulsar-los «per sempre». Segons l'opinió del Dr. Robert Michael, sembla que Luter també aprovava l'assassinat de jueus. Com sigui el cas, la veritat és que en aquest llibel sol·licita als estats alemanys que actuïn prenent com a referència aquests punts: "Què hem de fer, nosaltres cristians, amb els jueus, aquesta gent rebutjada i condemnada? Atès que viuen amb nosaltres, no gosem tolerar la seva conducta ara que estem al corrent de les seves mentides, de les seves injúries i de les seves blasfèmies ... En primer lloc, hem de calar foc les sinagogues o escoles i enterrar i tancar amb brutícia tot el que no encenem amb foc, perquè cap home torni a veure d'ells pedra o cendra. Això ha de fer-se en honor al nostre Senyor i a la cristiandat, de manera que Déu vegi que nosaltres som cristians i que no aprovem ni tolerem, sabent tals mentides, malediccions i blasfèmies al seu Fill i als seus cristians ... En segon lloc, també aconsello que les seves cases siguin arrasades i destruïdes. Perquè en elles persegueixen els mateixos fins que a les sinagogues ... En tercer lloc, aconsello que els seus llibres de pregàries (sidurim) i escrits talmúdics, per mitjà dels quals s'ensenyen la idolatria, les mentides, malediccions i blasfèmies, els siguin llevats ... En quart lloc, aconsello que d'ara en endavant se'ls prohibeixi als rabins ensenyar sobre el dolor de la pèrdua de la vida o extremitat ... En cinquè lloc, que la protecció en els camins sigui abolida completament per als jueus. No tenen res a fer als afores de les ciutats atès que no són senyors, funcionaris, comerciants, ni res per l'estil ... En sisè lloc, aconsello que se'ls prohibeixi la usura, i que se'ls tregui tots els diners i totes les riqueses en plata i or, i que després tot això sigui guardat en un lloc segur ... En setè lloc, recomano posar... un destrat o una aixada o una pala o una filosa o un fus a les mans de jueus i jueves joves i forts i deixar que mengin el pa amb la suor del seu rostre, com se li va imposar als fills d'Adam. "

Aquestes paraules dures com són, han fet que molts erudits reconsiderin l'obra de Luter sota una nova perspectiva, **per exemple, l'historiador britànic Paul Johnson, va declarar que el llibel *Sobre els jueus i les seves mentides* va ser el «Primer treball de**

que moriran en una hora, un mes, un any, o en deu o vint anys. Són molt experts en aquest art. Finalment va escriure: Anem però a mostrar amor cristià i a pregar pels que poden ser convertits i rebre el Senyor, a qui ells haurien honrar veritablement abans que nosaltres. El que no compleixi amb això serà sens dubte un jueu pervers, que no deixarà de blasfemar de Crist, et deixarà sec i, si pot, et matarà.

https://es.wikipedia.org/wiki/Antisemitismo_de_Mart%C3%ADn_Lutero

l'antisemitisme modern i un pas gegantí en el camí cap l'Holocaust ». De la mateixa manera, els historiadors del nazisme no poden deixar d'assenyalar que quatre segles després d'haver estat escrits com assajos, els nazis els van citar per justificar l'anomenada Solució Final. ¹⁷ Fins i tot, alguns estudiosos com Simon i Schuster han atribuït el Shoa o Holocaust directament al antijudaisme de Lutero. En canvi, altres investigadors, com Uwe Siemon-Netto refuten aquest punt de vista com a una distorsió històrica.

Certament, el tema pot estar subjecte a debat; sobretot, per l'enorme pes històric i religiós que l'obra de Luter posseeix. No obstant això, és innegable que per als filòsofs del nazisme les idees del reformador van aplanar el camí per a la creació dels camps d'extermini. La recomanació luterana d'una "aspra misericòrdia" o Scharfe Barmherzigkeit, que en termes plans significar "intolerància absoluta" com a "mesura profilàctica" contra el jueu va ser presa pels nazis com a una apologia per la seva visió del món. **Durant el judici de Nuremberg, el general de la SA, Gauleiter de Francònia i Editor del diari Der Stürmer, Julius Streicher va defensar la seva causa quan se li va qüestionar per l'antisemitisme dels seus articles, dient: "Publicacions antisemites han existit a Alemanya durant segles. Per exemple, un llibre que jo tenia, i fet i fet confiscat, va ser escrit pel Dr. Martí Luther. Si aquest llibre hagués estat pres en consideració per la fiscalia, segurament avui el Dr. Martin Luther estaria en el meu lloc al banc dels acusats. En aquest llibre, *Els jueus i Les seves Mentides*, el Dr. Martin Luther descriu als jueus com a fills d'escurçó i recomana calar foc a les sinagogues i destruir-los. "** La fiscalia difícilment va poder rebatre tals proves.

Des de la dècada de 1980, alguns organismes de l'Església Luterana han denunciat formalment els escrits antisemites de Luter. Al novembre de 1998, en el 60è aniversari de la Kristallnacht o la "Nit dels Cristalls Trencats" ¹⁸ l'Església Luterana de Baviera va

¹⁷ La **Solució Final**, també coneguda com a **Solució Final al problema jueu** (en alemany *Endlösung der Judenfrage*) és el nom del pla de l'Alemanya nazi per executar el genocidi sistemàtic de la població jueva europea durant la Segona Guerra Mundial. La seva posada en pràctica, coneguda posteriorment com l'Holocaust o "Shoah" va suposar la deportació sistemàtica i el posterior extermini de tota persona classificada ètnicament jueva, amb independència de la seva religió. El terme va ser encunyat per Adolf Eichmann, un funcionari nazi que va supervisar en primera instància la campanya, a la que abans s'anomenava eufemísticament "reinstal·lació". https://ca.wikipedia.org/wiki/Soluci%C3%B3_Final

¹⁸ La **Nit dels Vidres Trencats** (*Reichskristallnacht* en alemany, literalment **Nit de Cristall del Reich**, també conegut com a *Reichspogromnacht* o *Novemberpogrome*, **Pogrom de Novembre**) va ser un

emetre el següent comunicat: "És imperatiu per a l'Església Luterana, la qual ella mateixa està en deute amb l'obra i tradició de Martí Luter, prendre seriosament els seus pronunciaments antijueus, reconèixer la seva influència teològica, i reflexionar sobre les seves conseqüències per a així distanciar-se de cada expressió d'antijudaisme dins de la teologia luterana ".

2.1.2.2 Influència de les idees de Luter

Els tractats de Luter contra aquest grup ètnic (jueus), van ser reimpresos de nou a principis del segle XVII a Dortmund, on van ser confiscats per l'Emperador. Entre 1613 i 1617 es van publicar a Frankfurt am Main en suport de l'expulsió dels jueus de Frankfurt i Worms. Vincent Fettmilch, calvinista, va reimprimir *Sobre els jueus i les seves mentides* l'any 1612, amb la finalitat de fomentar l'odi contra els jueus a Frankfurt. Dos anys més tard, els disturbis a Frankfurt van donar lloc a la mort de 3.000 jueus i a l'expulsió de la resta de la comarca. Fettmilch va acabar sent executat per les autoritats de la ciutat luterana, però Michael escriu que la seva execució es va produir per tractar d'enderrocar les autoritats, no pels seus delictes contra aquells.

Aquestes reimpressions van ser les últimes publicacions populars d'aquestes obres, fins que van ser recuperades al segle XX

2.1.2.3 Influència en l' antisemitisme modern

L'opinió predominant entre els historiadors és que la retòrica antijueva de Luter va contribuir significativament al desenvolupament de l'antisemitisme a Alemanya, i en les dècades de 1930 i 1940 va proporcionar un cultiu ideal per als atacs del Partit Nazi contra els jueus.

Reinhold Lewin va afirmar que «qualsevol que escrivís en contra dels jueus per qualsevol raó creia que tenia el dret a justificar-se a si mateix triomfalment si invocava a Luter». Segons Michael, gairebé tots els llibres antijueus impresos al Tercer Reich

pogrom organitzat per les SS a l'Alemanya nazi contra la població jueva, a la qual consideraven causant de tots els problemes dels alemanys. En la nit del 9 al 10 de novembre de 1938, es van incendiar i destruir unes 300 sinagogues, es van profanar cementiris, es van destruir indústries i comerços, i es van detenir entre vint-i-cinc i trenta mil persones i assassinar-ne més de 90. També està explicat en la Cronologia dels fets d' aquest mateix treball.

https://ca.wikipedia.org/wiki/Nit_dels_vidres_trencats

contenien referències i cites de Luter. Diarmaid MacCulloch sosté que el pamflet de Luter *Sobre els jueus i les seves mentides*, de 1543, tancava un «pla mestre» per a la **Nit dels vidres trencats**. Poc després de la mateixa, Martin Sasse, bisbe de l'Església Evangèlica Luterana a Turíngia, va publicar un compendi dels escrits de Martí Luter. Sasse «va aplaudir la crema de les sinagogues», i la coincidència en el dia en què es va produir, escrivint en la introducció: «El 10 de novembre de 1938, en l'aniversari de Luter, les sinagogues estan cremant a Alemanya».¹⁹ El 1940, Heinrich Himmler¹⁹ va escriure amb admiració sobre els escrits i sermons de Luter sobre els jueus. El 17 de desembre de 1941, set confederacions regionals de l'església luterana van difondre una declaració en la que es mostraven d'acord amb la política d'obligar als jueus a portar el distintiu groc, «ja que després de la seva amarga experiència, Luter va suggerir [amb fermesa] mesures preventives contra els jueus i la seva expulsió del territori alemany».

Pel que fa al tractat *Sobre els jueus i les seves mentides*, el filòsof alemany Karl Jaspers²⁰ va escriure: «Aquí tenim ja el programa nazi al complet».

Bainton sosté que la posició de Luter es va cenyir «enterament al religiós i no a aspectes racistes. El pecat suprem per ell va ser el rebuig persistent de la revelació de Déu de si mateix a la figura de Crist. Els segles de patiment jueu suposaven en realitat la revelació del desgrat diví. Els jueus han de ser forçats a moure's a la recerca d'una terra pròpia. Va ser un programa de *sionisme* forçat. Però al no haver-se dut a terme, Luter recomanaria que els jueus fossin obligats a viure de la terra. Ell proposava, sense saber-ho, un retorn a la condició de l'Alta Edat Mitjana, quan els jueus havien viscut de l'agricultura. Expulsats de la seva terra, es van dedicar al comerç i, després de ser

¹⁹ Heinrich Himmler és nomenat *Reichsführer SS*, cap del grup de combat d'èlit de l'Alemanya nazi (SS) (Veure aquest mateix treball en la Cronologia de fets).

²⁰ Karl Theodor Jaspers (Oldenburg, 23 febrer 1883 -Basilea 26 de febrer de 1969), psiquiatre alemany i filòsof, va tenir una forta influència en la teologia, en la psiquiatria i en la filosofia moderna. El 1933, després de la pujada de Hitler al poder, es va veure apartat dels òrgans de direcció de la Universitat de Heidelberg, atès que la seva dona, Gertrud Mayer, amb qui estava casat des de 1910, era jueva, però se li va permetre seguir ensenyant. En 1937 els nazis van destituir de la seva càtedra de filosofia a Heidelberg, "Descartes". El 1942 va obtenir el permís per abandonar Alemanya amb la condició que lliurés a la seva dona, qui vivia amagada dels nazis, però es va negar a abandonar Heidelberg i a delatar la seva dona. Un cop acabada la guerra, el 1946, va poder reprendre al seu lloc, i va participar en la reconstrucció de la universitat alemanya. Va proposar la idea de la universitat (Die Idee der Universität), és a dir, la total desnazificació del professorat. En la seva obra *La qüestió de la culpabilitat alemanya* va examinar la culpabilitat d'Alemanya com un tot en les atrocitats comeses pel Tercer Reich d'Adolf Hitler.

apartats del comerç, als préstecs de diners. Luter va voler invertir el procés i per tant inadvertidament desitjava per a ells una posició més segura de la qual gaudien en el seu temps »

Paul Halsall argumenta, per la seva banda, que les opinions de Luter van tenir responsabilitat en l'establiment de les bases de l'antisemitisme racista europeu del segle XIX. Escriu que «tot i que els comentaris de Luter semblen ser protonazis, s'haurien de contemplar millor com a part de la tradició de l'antisemitisme medieval cristià. Encara que no hi ha dubte que l'antisemitisme cristià va establir les bases socials i culturals del modern antisemitisme, aquest difereix d'aquell a basar-se en nocions pseudocientífiques de raça. Els nazis van empresonar i assassinar fins i tot als jueus ètnics que s'havien convertit al cristianisme, quan Luter hauria acollit amb satisfacció aquestes conversions»

El punt de vista dels estudiosos, vigent des de la Segona Guerra Mundial és que, el seu cèlebre tractat va exercir una influència important i persistent en l'actitud d'Alemanya cap als seus ciutadans jueus al llarg dels segles, entre la Reforma protestant i l'Holocaust. Com ja s'ha vist, quatre-cents anys després de ser escrit, el Partit Nazi va fer reimprimir *Sobre els jueus i les seves mentides* durant els Congressos de Nuremberg; i en aquesta ciutat es va presentar la primera edició a càrrec de Julius Streicher, editor del diari nazi *Der Stürmer*, que va descriure l'obra com el tractat més radicalment antisemita que hagi estat mai publicat.

La línia de «descens antisemita» de Luter a Hitler és «fàcil de dibuixar», en opinió de la historiadora nord-americana Lucy Dawidowicz. En el seu estudi *La guerra contra els jueus, 1933-1945*, l'escriptora afirma que tant Luter com Hitler estaven obsessionats amb un «univers demonologitzat» habitat per jueus, i que Hitler va arribar a afirmar que l'últim Luter, l'autor de *Sobre els jueus i les seves mentides*, va ser el Luter autèntic. Dawidowicz escriu que les similituds entre els escrits antijueus de Luter i l'antisemitisme modern no són mera coincidència, ja que deriven d'una història comuna de Judenhass (antijudaisme en alemany).

Aquestes idees de Luter van tenir àmplia repercussió en l'Alemanya dels anys 30, sobretot dintre del Partit nazi. El diari oficial del partit nazi, el *Völkischer Beobachter* [L'observador del poble], va recollir la següent afirmació del ministre d'Educació de Hitler, Bernhard Rust: «Des que va desaparèixer Martí Luter, no ha aparegut un home

igual al nostre poble, però hem pres la decisió que serem els primers a presenciar la seva reaparició (...). Ha passat el temps en què un no podia pronunciar els noms de Hitler i Luter alhora; tots dos estan marcats amb el mateix antic segell [Schröt und Korn] »

Hans Hinkel, director de la revista de la Lliga Luterana Deutsche Kultur-Wacht, i del capítol berlinès de la Kampfbund [lliga nazi], va retre homenatge a Luter en el seu discurs d'acceptació com a cap tant de la secció jueva com del departament de cinema de la Cambra de Cultura i Propaganda del Ministeri de Goebbels.²¹

També, per exemple, en el curs de les festivitats del Luthertag (Dia de Luter), a Berlín el 1933, els nazis van posar l'accent en la seva relació amb Luter, tan revolucionari nacionalista i hereu del passat tradicionalista alemany com ells mateixos. Un article en el Chemnitzer Tageblatt va declarar que «el poble alemany roman unit no només en la lleialtat i l'amor a la pàtria, sinó també novament en les velles creences alemanyes de Luter [Lutherglauben].

Fahrenhorst, que estava en el comitè de planificació del Luthertag, cridava a Luter «el primer Führer [líder] espiritual alemany» que es va dirigir a tots els alemanys, independentment del seu clan o confessió. En una carta a Hitler, Fahrenhorst li va recordar que els seus «vells lluitadors» eren majoritàriament protestants i que va ser precisament «en les regions protestants de la nostra Pàtria en què el nazisme va trobar la seva major fortalesa».

2.1.2.4 Rothenburg ob der Tauber i els nazis

L'afirmació d'Fahrenhorst que els nazis van trobar la seva major fortalesa en les àrees protestants d'Alemanya ha estat corroborada pels erudits que han estudiat els patrons de votació a Alemanya des de 1928 fins a 1933. Richard (Dick) Geary, professor d'Història Moderna a la Universitat de Nottingham a Anglaterra, i autor d'*Hitler and nazism* (Routledge, 1993), va escriure a la revista "History Today" un article en què estudiava el vot alemany que va fer fort als nazis. En aquest article, Geary va demostrar que

²¹ Paul Joseph Goebbels (Rheydt 29 d'octubre de 1897 - Berlín, 1 de maig de 1945) va ser figura clau a El Règim, íntim amic, i mà dreta de Adolf Hitler. Va ser ell qui va pronunciar el Famos Discurs de la guerra total del Palau dels Esports de Berlín, Després de la derrota d'Alemanya en la Segona Guerra Mundial, es va suïcidar al costat de la seva esposa, Magda Goebbels, després que aquesta hauria matat als sis fills de tots dos. L'historiador Peter Longerich, autor de l'última biografia publicada sobre Goebbels, diu que patia un «trastorn narcisista de la personalitat» que li feia buscar additivament el reconeixement i l'elogi, el que explicaria la seva absoluta devoció per Hitler i la seva obsessió per la seva pròpia imatge. https://es.wikipedia.org/wiki/Joseph_Goebbels

aquests van tenir desproporcionadament molt més suport popular a les zones protestants que en les catòliques d'Alemanya.

Es dona la circumstància que, quan vaig visitar la ciutat de Rothenburg ob der Tauber, vaig llegir que era la ciutat on el partit nazi va ser més votat. Durant la República de Weimar, Rothenburg es va convertir en un fort suport del partit nazi. En les Eleccions de 1933 els Ciutadans de Rothenburg van donar als nazis el 83% dels vots.²²

Fent recerca sobre la ciutat en qüestió he vist que, efectivament Rothenburg va tenir un significat especial per als ideòlegs nazis. Per a ells, era el sùmmum de l'alemanya "Home Town", que representa tot el que era la quinta essència d'alemany. Al llarg de la dècada de 1930 l'organització nazi "KDF" ("Kraft durch Freude") que vol dir, "Força a través de l'alegria" va organitzar viatges regulars diàriament a Rothenburg des de tot el Reich. Aquesta iniciativa va ser fermament recolzada per la ciutadania de Rothenburg - molts dels quals simpatitzaven amb el nacionalsocialisme, tant pels seus beneficis econòmics percebuts com perquè Rothenburg va ser aclamada com "la més alemanya de les ciutats alemanyes". A l'octubre de 1938, Rothenburg va expulsar als seus ciutadans jueus, la qual cosa va provocar l'aprovació dels nazis i els seus simpatitzants en tota Alemanya.

Rothenburg simplement exemplifica aquesta ideologia nazi com a una vida familiar idealitzada. A més, altres ciutats alemanyes van seguir l'exemple establert a Rothenburg pels nazis i, així, va començar una tendència del nacionalisme nazi alemany que va portar a la creació d'un "ideal" de comunitat nazi a Rothenburg, com s'il·lustra en la propaganda del temps. Aquest estil de vida ideal es va aprendre encara més quan es va introduir una criança aprovada pels fills de l'Alemanya nazi. En molts sentits Rothenburg va demostrar elements clau de la ideologia nazi.²³

Actualment, em va cridar l'atenció que, en una ciutat de conte de fades que, a més té un Museu sobre el Nadal, també tingui El Museu Criminal (Kriminalmuseum) que dóna una idea de càstig judicial durant els últims 1000 anys. Les exhibicions inclouen instruments de tortura, amb textos legals medievals i orientació sobre judicis de bruixes.

²² https://es.wikipedia.org/wiki/Rothenburg_ob_der-Tauber

²³ https://en.wikipedia.org/wiki/Rothenburg_ob_der-Tauber

Passant per davant de l' Ajuntament de Rothenburg ob der Tauber

CAPÍTOL 3.

VÍKTOR FRANKL, UN PSIQUIATRA A DACHAU

Viktor Frankl ²⁴ va néixer en una família d'origen jueu. Va estudiar medicina a la Universitat de Viena i es va especialitzar en neurologia i psiquiatria. Des de 1933 fins a 1937 va treballar a l'Hospital General de Viena. De 1937 a 1940 va practicar la psiquiatria de forma privada. Des de 1940 fins a 1942 va dirigir el departament de neurologia de l'hospital Rothschild (únic hospital de Viena on eren admesos jueus en aquells moments). Al desembre de 1941 va contreure matrimoni amb Tilly Grosse. A la tardor de 1942 al costat de la seva esposa i els seus pares va ser deportat al camp de concentració de Theresienstadt. El 1944 va ser traslladat a Auschwitz i posteriorment a Kaufering i Türkheim, dos camps de concentració dependents del de Dachau.

²⁴ https://ca.wikipedia.org/wiki/Viktor_Frankl

A Buchenwald, hi havia aquest monument commemorant els diferents camps de concentració, com per exemple Dachau

Va ser alliberat el 27 d'abril de 1945 per l'exèrcit estatunidenc. Viktor Frankl va sobreviure a l'Holocaust, però tant la seva esposa com els seus pares van morir en els camps de concentració. Després del seu alliberament va tornar a Viena. El 1945 va escriure el seu famós llibre *L'home a la recerca de sentit* on descriu la vida del presoner d'un camp de concentració des de la perspectiva d'un psiquiatra.

Aquest és un dels fragments de la seva obra, que diu així: ²⁵

“Qualsevol temptativa de combatre la influència psicopatològica que el camp exercia sobre el presoner mitjançant la psicoteràpia o els mètodes psicosomàtics havia d'arribar a l'objectiu de conferir-li una fortalesa interior, assenyalant-li una meta futura cap a la qual poder tornar. De manera instintiva, alguns presoners tractaven de trobar una meta pròpia. L'home té la peculiaritat que no pot viure si no mira al futur: sub specie aeternitatis. I això constitueix la seva salvació en els moments més difícils de la seva existència, tot i que de vegades s'hagi d'aplicar a la tasca amb els seus cinc sentits. Pel que fa a mi, ho sé per experiència pròpia. A la vora del plor a causa del gran dolor (tenia llagues terribles als peus causa de les meves sabates gastades) vaig recórrer amb la llarga columna d'homes els quilòmetres que separaven el camp del lloc de treball. El vent gèlid ens abatia. Jo anava pensant en els petits problemes sense solució de la nostra miserable existència. Què soparíem aquella nit? Si com a extra ens donessin un tros de

²⁵ FRANKL, Viktor E.: *El hombre en busca de sentido* Barcelona: Editorial Herder, 1991 (Pàgina 45)
https://markeythink.files.wordpress.com/2011/04/el_hombre_en_busca_de_sentido_viktor_frankl.pdf

salsitxa, convindria canviar-la per un tros de pa? ¿Havia de comerciar amb l'últim cigarret que em quedava d'un bonus que vaig obtenir feia quinze dies i canviar-lo per un bol de sopa? Com podria fer-me amb un tros de filferro per reemplaçar el fragment que em servia com a cordó de les sabates? Arribaria al lloc de treball a temps per unir-me al grup de costum o hauria d'acoblar a un altre el capatàs del qual potser fora més brutal? Què podia fer per estar en bones relacions amb un "capo" determinat que podria ajudar-me a aconseguir treball al camp. en comptes d'haver d'emprendre diàriament aquella dolorosa caminada?

Estava disgustat amb la marxa dels assumptes que, contínuament, m'obligaven a ocupar-me només de coses tan trivials. Em vaig obligar a pensar en altres coses. Tot d'una em vaig veure de peu a la plataforma d'un saló de conferències ben il·luminat, agradable i calent. Davant meu tenia un auditori atent, assegut en còmodes butaques entapissades. Jo donava una conferència sobre la psicologia d'un camp de concentració! Vist i descrit des de la mira distant de la ciència, tot el que m'oprimia fins a aquest moment s'objectivava. Mitjançant aquest mètode, vaig aconseguir cert èxit, vaig aconseguir distanciar-me de la situació, passar per sobre dels sofriments del moment i observar com si ja haguessin transcorregut i tant jo mateix com les meves dificultats es van convertir en l'objecte d'un estudi psicocientífic molt interessant que jo mateix he realitzat. Què diu Spinoza en la seva *Ètica* ?. "Affectus, qui passio est, desinit esse pas sions simulatque eius claram et distinctam formamus ideam. L'emoció, que constitueix sofriment, deixa de ser-ho tan aviat com ens formem una idea clara i precisa del mateix." (*Ètica*, 5a part, "Sobre el poder de l'esperit o la llibertat humana", frase III)."

CAPÍTOL 4

EL FOTÒGRAF FRANCESC BOIX (MAUTHAUSEN)

Francesc Boix Campo nasqué al barceloní barri del Poble Sec el 31 d'agost de 1920, en el si d'una família republicana i catalanista, amb vincles amb cercles llibertaris. La seva joventut transcorre entre les tertúlies a la sastreria familiar, els estudis i les primeres passes com a aprenent de fotògraf, afició que compartia amb el seu pare, que tenia un petit laboratori fotogràfic a casa seva. El cop d'estat feixista del general Franco, l'any

1936, el van portar a afiliar-se a les Joventuts Socialistes Unificades (JSU), a col·laborar amb la premsa comunista i a recórrer els fronts de la Guerra Civil per documentar els esdeveniments.

Boix no pogué contemplar la caiguda de Barcelona a mans de l'exèrcit franquista, l'any 1939, ja que abandonà la seva terra juntament amb la seva unitat militar, mentre que el pes de la repressió s'abatia sobre el seu pare. Bartomeu Boix morí poc després de sortir de la presó Model de Barcelona, l'any 1942, mentre el seu fill ja estava deportat a Mauthausen.

Boix es trobava entre el grup de soldats i població civil que, després de la desfeta republicana, buscaven refugi a l'altra banda dels Pirineus, a França, on caigué presoner dels alemanys la nit del 20 al 21 de juny de 1940. El *Frontstalag* (camp de presoners de guerra en territori francès) i l'*Stalag* (camp de presoners de guerra a Alemanya) van ser l'avantsala del seu camí cap al camp de Mauthausen a Àustria, on arribà el 27 de gener de 1941.

4.1.- La deportació (1941-1945)

Quan Boix arribà a Mauthausen, el camp ja mostrava l'aspecte de sinistra fortalesa que els deportats republicans espanyols van haver d'engrandir ells mateixos a costa de la seva vida, tasca a la qual es veié forçat ell mateix fins que fou destinat a l'*Erkennungsdienst* (Servei d'identificació), a finals del 1941, on ja hi treballava el tortosí Antoni Garcia i on s'incorporà més tard el madrileny José Cereceda.

El seu número de matrícula és el 5185. És identificat, com tots els republicans, amb un triangle blau (apàtrides) amb la lletra "S" (*Spanier*).

Els caps de servei disposaven de diversos ajudants al laboratori fotogràfic per tal de dur a terme les tasques d'identificació dels presoners, els esdeveniments i les visites de jerarques, les morts "per intent d'evasió", etc. Ben aviat Boix, en connexió amb els cercles comunistes, va veure les possibilitats de relacions interessades amb les *Schutzstaffel*, SS (organització de seguretat del Partit Nacionalsocialista Alemany dels treballadors) per obtenir favors per als espanyols i, sobretot, acumular proves contra els botxins, a base d'amagar negatius, que van ser trets del camps pels joves integrants del

comando *Poschacher* (nom de la pedrera on treballaven al poble de Mauthausen) i custodiats per una veïna del poble, Anna Pointner.

Anna Pointner amb les seves filles, Christine i Leopoldine, a la porta de casa seva. Mauthausen (Àustria), maig del 1945

El 5 de maig de 1945 les tropes nord-americanes alliberen el camp de Mauthausen. El mateix dia, algun dels companys de Francesc Boix, el fotografià amb una càmera penjada al coll i un braçalet que l'identificava com a reporter. Feia poques hores que el camp de concentració nazi de Mauthausen, on Boix fou deportat, havia estat alliberat per les forces nordamericanes i amb aquella imatge quedava fixada la seva afició i professió que havien començat a Barcelona, des de ben jove, i que no acabarien fins a la seva mort a París, l'any 1951.

4.2.- Una nova vida (1945-1951)

Tot just arribat a París i amb milers de fotografies i negatius, Boix oferí el material a diverses publicacions periòdiques i editorials, i esdevingué una autoritat pel que fa al coneixement del camp de Mauthausen, fins al punt que va ser citat com a testimoni al judici de Nuremberg i al de Dachau, ocasió que aprofità per documentar el procés.

- Testimoni dels judicis contra la jerarquia nazi

La seva declaració davant el Tribunal militar Internacional reunit a Nuremberg, creat per jutjar els crims perpetrats pels jerarques nazis, se sentí entre els dies 28 i 29 de gener de 1946, i va ser molt important la seva identificació d'Ernst Kaltenbrunner en la seva visita a Mauthausen i el relat de les fotografies preses per les SS. Poc després, entre el

març i l'abril del mateix any, assistí també com a testimoni a Dachau, davant el tribunal militar americà que jutjava seixanta-un criminals de Mauthausen, i hi va aportar, de nou, fotografies coma proves de “conspiració criminal”.

- Reporter gràfic

El Boix fotògraf esdevingué reporter habitual de les publicacions vinculades al Partit Comunista Francès, *Regards*, *L' Humanité* i *Ce Soir* , tasca que el va obligar a viatjar i a conèixer personalitats insignes de l'exili republicà com ara Dolores Ibárruri, *La Pasionaria*, Pablo Picasso o Santiago Carrillo.

Inauguració de l' Exposició d' Arts Plàstiques organitzada pel Comité de coordinació artística francoespanyola ²⁶

²⁶ Inauguració de l' Exposició d' Arts Plàstiques organitzada pel Comité de coordinació artística francoespanyola, celebrada a la Galeria Visconti, de París. Va ser inaugurada pel pintor Pablo Picasso i els seus beneficis anaven destinats als exiliats. A la imatge també surt Dolores Ibárruri *La Pasionaria*, al costat de Marcel Cachin, director de *L' Humanité* . L' oli sobre tela que s' observa és una obra de Picasso, titulada *Llum, cafetera i mirall* i té data del 9 de juliol 1945. La fotografia està feta a París, el 9 de febrer de 1946.

CAPÍTOL 5

EL COMPTABLE D' AUSCHWITZ, OSKAR GRÖNING

Ens explica Luis Doncel ²⁷des de Berlín, el 15 de juliol de 2015, al diari “El País” que: “Oskar Gröning, 94 anys, pagarà al final de la seva vida pels crims que va cometre quan era un jove de vint. El tribunal de Luneburgo ha condemnat a aquest antic oficial de les SS a quatre anys de presó per cooperar en la mort d'almenys 300.000 interns d'Auschwitz. *Gröning no va participar directament en la mort de cap presoner, però ara se'l considera responsable de col·laborar entre 1942 i 1944 en la maquinària criminal del camp de concentració i d'extermini nazi.* ²⁸ El cas Gröning ha generat a Alemanya un profund debat sobre els límits de la responsabilitat. El ministre de Justícia, el socialdemòcrata Heiko Maas, va dir que aquest procés contribueix a alleujar el "gran fracàs" del sistema judicial alemany, que només va portar als tribunals a mig centenar dels 6.500 membres de les SS a Auschwitz que van sobreviure a la guerra .

La sentència no assegura que Gröning, el feble estat de salut del qual va obligar a suspendre el judici alguns dies, vagi a complir la sentència. Ara cal determinar si la seva salut li permet ingressar a la presó. Però la sentència suposa un clar senyal quatre anys després que la justícia alemanya establís un precedent. Llavors va trobar culpable en la mort de 29.000 jueus al ucraïnès John Demjanjuk, que havia treballat en el camp de Sobibor i del qual tampoc va quedar demostrat que hagués participat directament en els assassinats.

Gröning, que a Auschwitz es va ocupar de registrar les pertinences dels interns nouvinguts, havia reconegut la seva culpabilitat a l'inici del judici. "No tinc cap dubte que sóc moralment responsable del que vaig fer. Mostro el meu penediment i humilitat davant les víctimes ", ha declarat l'ancià. Aquest és el primer procés contra un responsable dels crims nacionalsocialistes en què l'acusat ha demanat públicament perdó a les seves víctimes. *Fa deu anys, en una entrevista amb la revista Der Spiegel, que el va batejar com el comptable d'Auschwitz, es descrivia a si mateix tan sols com "una peça més de l'engranatge". "Em sento culpable cap al poble jueu per haver format part d'un grup que va cometre aquests crims. Però jo no els vaig fer", afegia llavors.*²⁹

²⁷ http://internacional.elpais.com/internacional/2015/07/15/actualidad/1436947687_080372.html

²⁸ La cursiva és meua

²⁹ La cursiva és meua

Els demandants van mostrar la seva satisfacció per la sentència. "Ens omple de satisfacció comprovar que es pot perseguir penalment als responsables de la matança", va assegurar en un comunicat Thomas Walter, advocat de diversos dels 70 demandants. La fiscalia, que va destacar el "nombre gairebé inimaginable de víctimes" que va contribuir a matar Gröning, havia demanat una pena de tres anys i mig. Els defensors reclamaven la seva absolució.”

CAPÍTOL 6

ELS 70 ANYS DE LA COMMEMORACIÓ DE L' HOLOCAUST

El dimecres 28 de gener del 2015, segons explica “El Periódico”³⁰, es van commemorar els 70 anys de l' horror d' Auschwitz, que, en la cerimònia oficial, van estar marcats per un clam contra l'antisemitisme i per un clam contra la intolerància a Europa. Varis líders mundials, van acompanyar els 300 supervivents del centre d'extermini, que va ser alliberat el 27 de gener de 1945 per tropes soviètiques.³¹

Reuters/ Laszlo Balogh

³⁰ <http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/internacional/lantisemitisme-marca-els-ansys-lhorror-dauschwitz-3888567>

³¹ Es dona la coincidència que, jo mateixa l' autora d' aquest treball, vaig néixer el 27 de gener de 1997.

Miroslav Celka (dreta) parla amb un altre supervivent no identificat, durant la seva visita al camp nazi..

Efe/Andrzej Grygiel

La notícia diu així:

“Líders mundials i prop de 300 supervivents d'Auschwitz van assistir ahir a la commemoració del 70è aniversari de l'alliberament de l'antic camp de concentració, símbol de la barbàrie nazi, on en la segona guerra mundial van ser exterminades 1,5 milions de persones, la majoria jueus europeus. La cerimònia, en la qual tres supervivents van recordar l'horror de la seva experiència i van implorar no oblidar mai la tragèdia de l'Holocaust, es va convertir en un clam mundial contra la intolerància i l'antisemitisme, en uns moments en què, precisament, Europa torna a patir preocupants episodis de violència, sacsejada per la guerra a Ucraïna i per un creixent antisemitisme estès pel continent.

La commemoració, celebrada en una carpa davant de l'entrada d'aquest antic camp de la mort del sud de Polònia, transformat actualment en museu, va ser seguida per delegacions de 50 països, en una jornada solemne presidida pel fred i la neu. Entre els que van acompanyar els supervivents hi havia els presidents de França, François Hollande; Alemanya, Joachim Gauk; Ucraïna, Petró Poroixenko; i Àustria, Heinz Fischer, juntament amb l'amfitrió, el cap de l'Estat polonès, Bronislaw Komorowski, encarregat d'inaugurar l'acte. També hi van assistir el rei de Bèlgica, Felip, i la seva

esposa Matilde, i els monarques d'Holanda, Guillem Alexandre i Màxima, entre altres mandataris.

En el seu discurs, Komorowski va recordar que Polònia s'havia convertit en la «dipositària de la memòria d'Auschwitz-Birkenau i de l'Holocaust», símbols del «genocidi totalitari», i va demanar al món que s'esforci per evitar que una tragèdia com aquella es pugui repetir. Komorowski va afegir també la necessitat, en aquests moments, de «defensar la llibertat, la justícia, la tolerància i el respecte» davant «la xenofòbia i l'antisemitisme». I va recordar les paraules del papa Joan Pau II quan va ser a Auschwitz just fa 10 anys i va dir que constituïa «un compte dolorós amb la consciència de la humanitat».

No obstant, tres testimonis personals van ser els més estremidors de la cerimònia, que segurament serà l'última a comptar amb l'assistència de tants supervivents, tenint en compte la seva elevada edat. L'expresonera polonesa Halina Birenbaum, nascuda el 1929, que va sobreviure sent petita al gueto de Varsòvia i a altres camps de concentració, i que avui resideix a Israel, es va dirigir al públic, però sobretot als líders presents, per lamentar que, si Auschwitz va poder existir durant cinc anys, «llavors tota la perversitat és possible al nostre món». «Contra això hem, han de lluitar vostès», va exigir, abans d'agrair al memorial d'Auschwitz la conservació dels objectes i documents que demostren la barbàrie que ella i altres centenars de persones van patir durant el seu captiveri.

«Actuar, no només recordar», va afirmar per la seva part el supervivent nord-americà Roman Kent. «Recordar sí, però no tan sols, també educar les futures generacions perquè entenguin el que va passar quan es va permetre que l'odi s'apoderés de tot. S'ha d'ensenyar tolerància i entesa, tant a casa com a l'escola», va exhortar.

Kent, nascut el 1929 a Łódź, que va ser presoner també a Gross-Rosen i altres camps, es va preguntar com es pot oblidar «la pudor de carn cremada» d'Auschwitz, i entre llàgrimes i aplaudiments dels assistents, va descriure la vida al terrorífic centre d'extermini amb paraules que quedaran per al record: «Un minut a Auschwitz era com un dia sencer, i un dia com una setmana, i una setmana com un mes. Una eternitat d'horror», va dir.

Un altre testimoni, l'únic d'un supervivent no jueu, va ser el del polonès Kazimierz Albin, nascut a Cracòvia el 1922 i deportat a Auschwitz el 1940 per cooperar amb la resistència. Albin va voler recordar el paper dels partisans polonesos, que van lluitar valentament contra els nazis als voltants del camp i que van ajudar els pocs presos que, com ell, van aconseguir escapar amb èxit de les seves instal·lacions, el mes de febrer del 1943.

El president francès va escoltar atent les seves paraules, potser amb més atenció que altres. Va viatjar a Polònia quan no fa ni tres setmanes dels atemptats de París, en què tres islamistes van matar 17 persones en els atacs contra el setmanari satíric *Charlie Hebdo* i un híper de menjar kosher. Quatre jueus francesos es van comptar entre les víctimes, les últimes d'una sèrie d'atacs armats contra jueus a Europa. És per això que, al matí, Hollande va aprofitar la jornada per retre també tribut, en el memorial de la Shoa de París, als 75.000 jueus de França deportats durant el règim col·laboracionista de Vichy. «La República francesa no oblidarà mai», va dir. Hollande es va esforçar per tranquil·litzar els membres de la comunitat jueva. «La plaga de l'antisemitisme porta alguns jueus a qüestionar-se la seva presència a França, però per a vosaltres, francesos de confessió jueva, el vostre lloc és aquí. França és la vostra pàtria», va assegurar.

A Auschwitz, a més de polítics, també s'hi van citar representants del món de la cultura, l'art o el cine, com per exemple el realitzador jueu nord-americà Steven Spielberg, director de *La llista de Schindler*, que va assistir així a l'emissió del documental de 15 minuts sobre Auschwitz que recentment ha coproduït i que compta amb la veu de l'actriu Meryl Streep com a narradora.

L'absència més sonada va ser ahir la del president rus, Vladímir Putin, que va acusar les autoritats poloneses de no haver-lo convidat, malgrat que van ser les tropes soviètiques les que van alliberar el camp d'extermini. Des de Moscou, Putin va recordar que «l'acabament d'aquella monstruositat i la implacable barbàrie nazi el va posar precisament l'Exèrcit Roig, que va salvar de l'extermini no únicament els jueus, sinó també altres pobles d'Europa i del món», va declarar.”

Potser el motiu pel qual Vladimir Putin, no va ser convidat va ser per “culpa” dels anomenats “Llops nocturns”, motociclistes russos que desafien Alemanya. Tenen

vinculació amb Putin i, se'ls titlla d'homòfobs, masclistes, ultranacionalistes, de catolicisme ortodox i amb admiració pel militarisme soviètic.

6.1 Motards russos sobre Berlín

Alexander Zaldostanov , àlies « Surgeon » (Cirurgià), líder del club motorista « Llops Nocturns » , a l'arribar a una roda de premsa al Consolat de Rússia

Per donar una idea de la gran proximitat dels “Llops Nocturns”³² amb Putin n'hi ha prou esmentar que el seu líder, Alexander Zaldostánov, sobrenomenat El Cirurgià, va rebre en 2013 l'Ordre d'Honor de mans del president rus, qui no dubta a anomenar-lo «el seu germà».

Els «motards del Kremlin» van començar a recórrer aquest mes d'abril 2015 el llarg camí de 6.000 quilòmetres que van fer les tropes soviètiques en la Segona Guerra Mundial. L'anomenat «viatge de la victòria» preveia acabar a Berlín el 9 de maig, d'acord amb les celebracions del Dia de la Victòria sobre l'Alemanya nazi a Moscou, després de travessar parts de Bielorússia, Polònia, Eslovàquia, Àustria, República Txeca i Alemanya.

³² <http://www.abc.es/internacional/20150429/abci-motoristas-rusos-alemania-201504281941.html>

El director del museu ³³ de Karlshorst, Jörg Moré, es va mostrar tranquil davant la presència dels "Llops nocturns" i ha assenyalat que venen molts grups de russos a aquest lloc, escenari de la signatura de la capitulació incondicional del Tercer Reich en la nit del 8 al 9 de maig de 1945.

No obstant això, ha afegit, no es permetrà que els motards penguin banderes o coregin eslògans al recinte. El museu de Karlshorst ha preparat per aquest divendres un programa especial amb motiu del 70è aniversari de la signatura de la rendició, que culminarà amb discursos i un brindis per la pau a la terrassa a la sala de la capitulació. Els motards van fer parada a Torgau, ciutat saxona al costat del riu Elba on va tenir lloc la històrica trobada entre l'Exèrcit Soviètic i soldats nord-americans a l'abril de 1945.

CONCLUSIONS DEL TREBALL DE RECERCA

1) De la Cronologia dels fets: Hitler és nomenat canceller d'Alemanya després que el **seu partit guanyés les eleccions (democràtiques) el 1932**; prohibeix la creació de qualsevol altra partit; es crea el primer camp de concentració a Dachau. Es converteix, també en l'**únic líder (führer) d'Alemanya**, establint-se les Lleis de Nüremberg, que aïllen la comunitat jueva de la resta d'alemanys. S'endureixen les restriccions contra el poble gitano. Heinrich Himmler és nomenat *Reichsführer SS*, cap del grup de combat d'èlit de l'Alemanya nazi (SS) i, prop de 15.000 homosexuals alemanys morien als camps de concentració.

El 15 de juliol de 1937, es posa en funcionament el camp de Buchenwald a Alemanya. I, el 1938 es produeix la **Nit dels Vidres Trencats** a Alemanya mateix. Milers de comerços jueus i sinagogues són atacats i incendiats. Al voltant de 30.000 jueus són tancats en camps de concentració. Hi moren unes 2.000 persones. En els mesos següents, prop de 115.000 jueus, abandonen el país. L'inici del programa d'extermini de 70.000 deficients mentals alemanys es dona lloc a l'any 1939.

El terror segueix en marxa i, el 1940 entra en funcionament el camp de concentració d'Auschwitz I (Polònia); s'inicia la construcció del camp d'extermini d'Auschwitz II

³³ <http://www.elperiodico.com/es/noticias/internacional/moteros-rusos-llegan-berlin-destino-ruta-victoria-4168721>

(Auschwitz-Birkenau) començant el gasejat massiu de jueus a Auschwitz II. També es produeix l'arribada dels primers 398 republicans espanyols a Mauthausen. Tot sembla que els hi va bé i Alemanya declara la guerra als Estats Units d'Amèrica el 1941. Diversos ministeris i agències alemanyes es coordinen per implementar la “Solució final” a la qüestió jueva a Europa l'any 1942 i, s'estableix el camp d'Auschwitz III (Auschwitz-Monowitz).

No obstant, París és alliberada el 1942; donant-se la invasió aliada d'Itàlia i la seva rendició oficial als aliats, l'any 1943. Comencen les evacuacions forçoses dels camps, conegudes com a les “Marxes de la mort” (1944)

Finalment, el 27 de gener 1945 es produeix l'alliberament del camp d'Auschwitz per forces soviètiques. Adolf Hitler se suïcida al seu búnquer de Berlín. Tropes soviètiques alliberen el camp de Ravensbrück també en 1945, posant fi al malson.

2) La visita al camp de concentració, a Buchenwald, on va estar Bruno Bettelheim, (psicoanalista) i, Jorge Semprún, (escriptor i polític), entre d'altres persones il·lustres, em va fer preguntar-me quins van ser realment els motius per a tanta mort i tanta desgràcia. Visitant el camp de concentració de Buchenwald, em vaig adonar que allà estava el roure, l'arbre de Goethe, un cèlebre novel·lista que va ajudar a donar empenta el Romanticisme i, que havia viscut en la propera ciutat de Weimar, que també havia acollit altres genis com Bach o el filòsof Nietzsche. La figura de Bach, em va portar a Eisenach, la seva ciutat natal i, al castell de Wartburg. **Allà vaig descobrir la enorme importància del llegat ³⁴ de Luter i, l'inici de la religió protestant**, fins al punt que, molts historiadors estan convençuts de que **el llibre de Luter contra els jueus**, va ser el cultiu que durant segles es va anar conreant fins finalitzar en l'Holocaust; en la voluntat d'extermini dels jueus i, que els nazis van estendre a gitanos, homosexuals, deficients i polítics que no creien en ells. Trepitjant la bellíssima ciutat de Rothenburg ob der Tauber, se'm feia difícil i més inexplicable, l'horror nazi, ja que allà el partit de Hitler va obtenir el 83% dels vots, sent ciutat exemplar pel nazisme.

³⁴ Malgrat tot i haver-la estant buscant una bona estona i, preguntant als habitants d'Eisenach, no vaig saber trobar la casa de Luter i, és que estava en obres. Cap senyalització clara ho indicava. Sembla com si els mateixos alemanys, actualment, el volguessin oblidar. En canvi, no vaig tenir cap problema per trobar la casa de Bach.

Sense ser gaire conscient en el moment en que ho estava vivint, estava al mig dels escenaris que van marcar el segle XX.

3) De Viktor Frankl a Dachau, veiem que aquest ens explica a la seva obra un concepte que, un altra psiquiatra Boris Cyrulnik ³⁵ ens mostra molt bé: **la resiliència**. Aquesta consisteix en la superació dels traumes. Com? Mitjançant l'amor, el vincle, l'afecte. **La resiliència es defineix com la capacitat dels éssers humans sotmesos als efectes d'una adversitat, de superar-la i fins i tot sortir enfortits de la situació**. Ell diu: "Imagini que un nen ha tingut un problema, que ha rebut un cop, i quan li explica el problema als seus pares, a aquests se'ls escapa un gest de disgust, un retret. En aquest moment han transformat el seu patiment en un trauma ".³⁶ La resiliència es teixeix: no cal buscar només en la interioritat de la persona ni en el seu entorn, sinó entre els dos, perquè lliga constantment un procés íntim amb l'entorn social. Això elimina la noció de força o debilitat de l'individu.

4) De Francesc Boix a Mathausen, puc concloure la cooperació, empatia, solidaritat d'Anna Pointner que guardava els negatius de les fotos que li entregava el català i, la valentia de Boix, al declarar en els judicis de Nuremberg. El 22 de juny de 1941, amb motiu d'una desinfecció general, els prop de 5.000 presoners van ser tancats al pati dels garatges. Allà van haver de romandre nus, sense menjar ni beure, durant tot el dia. I van ser aquestes les condicions que els espanyols van aprofitar per organitzar el Partit Comunista a la resistència, que tenia com a objectiu la salvació del major nombre de camarades. ³⁷ Boix, lluny de acostumar-se a les imatges de l'horror quotidià, es va mostrar obedient amb els SS per recomanar millor tracte als seus camarades. Va proposar al Partit amagar negatius per si hi hagués la possibilitat de sortir i ensenyar el genocidi, ni que fos amb un dels fotogrames. Durant aquesta operació secreta, Boix despenjava el paquet de negatius, sense saber bé on queia, perquè

³⁵ Nascut a Bordeus el 1937 a una família jueva, Boris Cyrulnik va patir la mort dels seus pares en un Camp de Concentració nazi del va poder fugir quan només tenia 6 anys. Després de la guerra, va passejar per Centres d'acolliment fins acabar a una granja de la beneficència. Per sort, uns veïns li van inculcar l'amor a la vida i a la literatura i, poder educar-se i créixer superant el seu passat. No és ni de bon tros gratuït que El Dr. Cyrulnik hagi indagat a fons en el trauma infantil: amb set anys va veure com tota la seva família, emigrants jueus d'origen rus, eren deportats a un Camp de Concentració del que mai van tornar. "No és fàcil per a un nen saber que l' han condemnat a mort". Era el típic Cas perdut, un "aneguet lleig" condemnat a arribar a l'Edat adulta, convertit en un maltractador, un, delinqüent o un tarat. <http://www.redsistemica.com.ar/melillo.htm>

³⁶ <http://www.redsistemica.com.ar/melillo.htm>

³⁷ <http://www.datecuenta.org/tag/anna-pointner/>

el portessin a la bugaderia de desinfecció, menys controlada pels membres de la SS. Allà, algú ho amagava momentàniament a la fusteria perquè, més tard, un grup de joves fills de republicans d'entre 13 i 18 anys -als quals els alemanys no consideraven políticament perillosos-, eren els encarregats de treure del camp el paquet de negatius. Els "Poschachers", que sortien per unes hores a treballar a la pedrera del mateix nom, molt a prop del poble, van ser ajudats per Anna Pointner, l'encarregada de custodiar els negatius, que amagava després sota d'una pedra del jardí de casa seva.

5) Del comptable d'Auschwitz és d'on es pot extreure més informació per a la **banalitat del mal**, ja que com diu Hannah Arendt al seu llibre, el comptable es limitava a seguir les ordres que li manaven els "capos". La psicologia social té com a objecte comprendre i explicar de quina manera els pensaments, els sentiments i els comportaments dels éssers humans estan influïts pels altres. Té a veure amb estudis, majoritàriament experimentals, sobre atracció interpersonal, formació i canvi d'actituds, percepció social, dinàmica de grups, etc. L'experiment: és un dels mètodes més utilitzats pels psicòlegs socials. Van haver dos experiments importants després de l'Holocaust: **L'experiment d'Ash** ³⁸ i **l'experiment de Milgram**. ³⁹ **Els experiments van començar al juliol de 1961, tres mesos després que Adolf Eichmann fos jutjat i sentenciat a mort a Jerusalem per crims contra la humanitat durant el règim nazi a Alemanya.** Milgram va idear aquests experiments per respondre a la pregunta: **Podria**

³⁸ Cada grup humà funciona segons uns criteris, unes normes, unes pautes no escrites que ens indiquen quina és la conducta apropiada. **És el que es denomina conformitat:** En relació amb el tema de la conformitat, **S. Asch (1952)** va realitzar el següent experiment. Es va partir d'un grup de set estudiants. Sis estudiants eren «còmplices» de l'experimentador i el setè no sabia res de l'experiment. Es van col·locar dos targetes grans sobre una taula: en una hi havia una sola línia vertical, i en l'altra, tres línies verticals (A, B, C) de longituds diferents. S'havia de triar la línia de la segona targeta que coincidiria amb la primera. Era evident que la línia C tenia la mateixa longitud. Però els sis estudiants còmplices, l'un darrere de l'altre, van dir tots que la línia de la primera targeta era igual que la línia A de la segona targeta. El setè estudiant va acabar per afirmar el mateix. El motiu que el setè estudiant afirmés que existia aquesta igualtat és la pressió de la conformitat social. **En l'extrem de la conformitat es troba la submissió cega, una obediència sense condicions. En aquest cas, l'individu deixa d'existir com a persona. Aquest seria un dels mecanismes del funcionament intern de les sectes**

³⁹ L'experiment de Milgram va ser una sèrie d'experiments de psicologia social duta a terme per Stanley Milgram, psicòleg en la Universitat de Yale, i descrita en un article publicat el 1963 a la revista *Journal of Abnormal and Social Psychology* sota el títol *Behavioral Study of Obedience* (Estudi del comportament de l'obediència) i resumida en 1974 en el seu llibre *Obedience to authority. An experimental view* (*Obediència a l'autoritat. La perspectiva experimental*). La fi de la prova era mesurar la disposició d'un participant per obeir les ordres d'una autoritat tot i que aquestes poguessin entrar en conflicte amb la seva consciència personal. L'investigador (V) persuadeix al participant (L) perquè doni el que aquest creu són descàrregues elèctriques doloroses a un altre subjecte (S), el qual és un actor que simula rebre-les. **Molts participants van continuar donant descàrregues malgrat les súpliques de l'actor perquè no ho fessin.**

ser que Eichmann i el seu milió de còmplices en l'Holocaust només estiguessin seguint ordres? Podríem cridar-los a tots còmplices? I jo em pregunto, podria ser que el comptable Oskar Gröning, només es limités a seguir ordres de manera cega?

6) I, per acabar, els 70 anys de la commemoració de l'Holocaust han estat la demostració que encara queda molt de camí per fer, contra la intolerància i l'acceptació de la diversitat cultural i religiosa. Hem de seguir amb els ulls oberts, per a que no torni a passar una cosa semblant.

De moment, en moltes ciutats alemanyes, veiem recordatoris en forma de plaques al terra, com aquestes, del que va passar:

Placa recordatòria a la ciutat de Bad Hersfeld (Hessen)

Per últim, voldria demostrar el meu agraïment a la meva família que em va acompanyar i recolzar en tot moment; als meus amics i, sobretot a la tutora del treball de recerca i, al Col·legi Jesus-Maria, per la seva paciència i dedicació en la tasca docent.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

ARENDT, Hannah: *Eichmann en Jerusalem*. Barcelona: Editorial Lumen, 1999

CYRULNIK, Boris: *El amor que nos cura*. Barcelona: Editorial Gedisa, 2008

FRANKL, Viktor E.: *El hombre en busca de sentido*. Barcelona: Editorial Herder, 1991

SPINOZA, *Ètica*. Llibre citat per Viktor Frankl.

WEBGRAFIA

https://ca.wikipedia.org/wiki/Bombardeig_de_Barcelona_%28mar%C3%A7_de_1938_%29

<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/03/26/els-judicis-de-nuremberg/>

<http://www.en.mhcat.cat/>

<http://www.comissioladignitat.cat/>

<http://www.amical-mauthausen.org/esp/>

https://ca.wikipedia.org/wiki/Nit_i_boira

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Tur%C3%ADngia>

<http://www.forosegundaguerra.com/viewtopic.php?t=7291>

<http://rosasalarose.es/2012/11/marketing-en-el-crematorio/>

https://es.wikipedia.org/wiki/Mart%C3%ADn_Lutero#Exilio_en_el_castillo_de_Wartburg

https://es.wikipedia.org/wiki/Antisemitismo_de_Mart%C3%ADn_Lutero

https://es.wikipedia.org/wiki/Rothenburg_ob_der-Tauber

https://en.wikipedia.org/wiki/Rothenburg_ob_der-Tauber

https://ca.wikipedia.org/wiki/Viktor_Frankl

https://markeythink.files.wordpress.com/2011/04/el_hombre_en_busca_de_sentido_viktor_frankl.pdf

<http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/internacional/lantisemitisme-marca-els-anys-lhorror-dauschwitz-3888567>

<http://www.abc.es/internacional/20150429/abci-motoristas-rusos-alemania-201504281941.html>

<http://www.elperiodico.com/es/noticias/internacional/moteros-rusos-llegan-berlin-destino-ruta-victoria-4168721>

http://internacional.elpais.com/internacional/2015/07/15/actualidad/1436947687_080372.html

https://ca.wikipedia.org/wiki/Nit_dels_vidres_trencats

https://es.wikipedia.org/wiki/Rangos_de_las_SS

https://ca.wikipedia.org/wiki/Soluci%C3%B3_final

https://es.wikipedia.org/wiki/Joseph_Goebbels

<http://www.redsistemica.com.ar/melillo.htm>

<http://www.datecuenta.org/tag/anna-pointner/>

https://es.wikipedia.org/wiki/Experimento_de_Milgram

https://es.wikipedia.org/wiki/Karl_Jaspers

https://ca.wikipedia.org/wiki/Segona_Rep%C3%BAblica_Espanyola

https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_Civil_Espa%C3%B1ola

https://es.wikipedia.org/wiki/Joseph_Goebbels

https://es.wikipedia.org/wiki/Rep%C3%BAblica_de_Weimar

ENTITATS

Museu d' Història de la Ciutat de Barcelona

Buchenwald Memorial

